

racons

RACONS PÚBLICS
Concurs/Concurso
2010

*Participa en
el disseny de
la ciutat*

racons

Introducció/Introducción

Sara Dauge & Àlex Giménez

Comisaris / Comisarios

Una acció consolidada i en expansió / Una acción consolidada y en expansión

CAT: Racons Públics ha conclòs la seva segona edició amb èxit, sis anys després de la primera.

Ens atrevim a dir èxit perquè no teníem clar al principi si havíem de repetir la fórmula, si tocava. Els números ens donen part de la raó: 635 projectes, 1072 participants, més que en l'edició anterior. Però els números són només això, números: quantitativament millor, d'acord. Han passat més coses. Hi han participat nens. I associacions. I oenagés. I mestresses de casa, i fins i tot arquitectes famosos. Hi ha hagut de tot. Projectes rars, molt rars. I projectes bons, boníssims. I això que els temes eren molt més difícils: per començar, tot estava més lluny, un racó per districte. A més, demanàvem viabilitat tècnica i econòmica. S'ha notat l'esforç dels participants per respondre a preguntes que no tenien una resposta immediata. Per això les fèiem, és clar.

També ha estat més complicat perquè érem més: més districtes, més agents socials participant, més diversitat en els jurats... jurats molt barrejats, discussions de tota mena, de vegades una marcianada

de contrastos professionals i personals, ho hauríem d'haver filmat –hi estem pensant per a la pròxima vegada. Moltes gràcies a tots per venir, de franc!, i dedicar tantes hores del vostre temps, entusiasme i coneixement.

Diem al principi que vivim Racons Públics com una acció ja consolidada. El mecanisme de participació propositiva ha d'existir al costat del conegut mecanisme de participació reactiva. Tenim aquesta convicció, mireu: s'ha de donar oportunitat al ciutadà de protestar, és clar, però també de proposar.

Per això també ho hem posat més fàcil per participar: un sol full que intenti representar amb claredat una idea i que es pugui lliurar en qualsevol format, per correu, digital, en mà...

A veure si aconseguim construir més que en la primera edició. No hauria de ser tan difícil. En la primera edició vam anar una mica a preu fet, consultant poc i proposant els racons que ens semblaven més difícils. En aquesta segona ocasió hi ha hagut molt més diàleg i hem pactat els racons amb cada districte, de manera que poguessin incorporar-los als seus plans d'acció. Per això esperem que uns quants més arribin a realitzar-se; és important que la feina de tantes persones, a més de generar debat i coneixement, tingui resultats físics. De la primera edició han millorat Ciutat Vella: la nova porta del transsepte de l'església de Sant Jaume al carrer del Beat Simó de Rojas, de Roger Páez, o la placeta de Mercaders de Federico Calabrese, o la transposició

del projecte de Bernardí Martorell al carrer d'en Roca, de Rita Pinto i Imma Balfagó... De la segona edició ja hi ha coses engegades.

Estem preparant la tercera edició. Serà més ambiciosa en extensió, anirem més lluny, a reconèixer la Barcelona metropolitana, policèntrica, que s'estén i transforma, suspesa de les seves infraestructures de transport. Serà una edició més digital, més interactiva, amb un web més dinàmic i més participatiu. Estigueu alerta, que no trigarà tant com aquesta segona.

També treballem en les edicions internacionals de Racons Públics. La microcirurgia urbana barcelonina se'n va de viatge: París i São Paulo, pròximes destinacions.

ESP: Racons Públics ha conclòs su segunda edición con éxito, seis años después de la primera.

Nos atrevemos a decir éxito porque no teníamos claro al principio si debíamos repetir la fórmula, si tocaba. Los números nos dan parte de la razón: 635 proyectos, 1072 participantes, más que en la edición anterior. Pero los números son sólo eso, números: cuantitativamente mejor, de acuerdo. Han pasado más cosas. Han participado niños. Y asociaciones. Y oenagés. Y amas de casa, y hasta arquitectos famosos. Ha habido de todo. Proyectos raros, muy raros. Y proyectos buenos, buenísimos. Y eso que los temas eran mucho más difíciles: para empezar, todo estaba más lejos, un rincón por

distrito. Además, pedíamos viabilidad técnica y económica. Se ha notado el esfuerzo de los participantes por responder a preguntas que no tenían una respuesta inmediata. Por eso las hacíamos, claro. También ha sido más complicado porque éramos más: más distritos, más agentes sociales participando, más diversidad en los jurados... jurados muy mezclados, discusiones de todo tipo, a veces una marcianada de contrastes profesionales y personales, deberíamos haberlos filmado –nos lo estamos pensando para la próxima. Muchas gracias a todos por venir, ¡de gratis!, y dedicar tantas horas de vuestro tiempo, entusiasmo y conocimiento.

Decimos al principio que vivimos Racons Públics ya como una acción consolidada. El mecanismo de participación propositiva debe existir junto al conocido mecanismo de participación reactiva. Tenemos esa convicción, mirad: se ha de dar oportunidad al ciudadano de protestar, claro, pero también de proponer.

Por eso también lo hemos puesto más fácil para participar: una sola hoja que intente representar con claridad una idea y que se pueda entregar en cualquier formato, por correo, digital, en mano...

Vamos a ver si conseguimos construir más que en la primera edición. No debería ser tan difícil. En la primera edición fuimos un poco a destajo, consultando poco y proponiendo los rincones que nos parecían más difíciles. En esta segunda ocasión ha habido mucho más diálogo y hemos pactado los rincones con cada

distrito, de tal manera que pudieran incorporarlos a sus planes de acción. Por eso esperamos que algunos más lleguen a su realización; es importante que el trabajo de tantas personas, además de generar debate y conocimiento, tenga resultados físicos. De la primera edición han mejorado Ciutat Vella: la nueva puerta del transepto de la iglesia de Sant Jaume en la calle del Beat Simó de Rojas, de Roger Páez, o la plazoleta de Mercaders de Federico Calabrese, o la transposición del proyecto de Bernardí Martorell en la calle D'en Roca, de Rita Pinto e Imma Balfagán... De la segunda edición ya hay cosas en marcha.

Estamos preparando la tercera edición. Será más ambiciosa en su extensión, nos iremos más lejos, a reconocer la Barcelona metropolitana, policéntrica, que se extiende y transforma, suspendida de sus infraestructuras de transporte. Será una edición más digital, más interactiva, con una web más dinámica y más participativa. Atentos, que no va a tardar tanto como esta segunda.

También trabajamos en las ediciones internacionales de Racons Públics. La microcirugía urbana barcelonesa se va de viaje: París y São Paulo, próximos destinos.

Xavier Villanueva

Gerent de SAPIC / Gerente de SAPIC

Racons Públics

CAT: Ja són dues les convocatòries que s'han realitzat sota el nom de Racons Públics.

Quan l'any 2003 el FAD es va posar en contacte amb nosaltres i ens va exposar el projecte original sobre aquest concurs, vam estar molt sorpresos que es pensés en SAPIC per patrocinar-lo. Haig de dir que, de forma immediata, vam mostrar el nostre interès, ja que no tan sols era un projecte engrescador per si mateix sinó que, a més, era un projecte que podia aportar molt a aquests racons que tantes i tantes vegades hem vist els barcelonins que estimem la nostra ciutat mentre hi passem, i que som conscients que cal resoldre.

La primera convocatòria de l'any 2003 ja va tenir un gran èxit de participació i una qualitat de propostes que van sorprendre tot l'equip organitzador. Això va portar a la proposta d'una segona convocatòria que igualment va tenir un gran èxit de participació de grups, moltes vegades multidisciplinaris i de diversos àmbits; grups de disseny, arquitectura, paisatge, col·lectius cívics...

Aquesta segona convocatòria es va dirigir directament a deu districtes de la ciutat per tal d'aconseguir que els diversos organismes d'aquests districtes s'involucressin en el projecte i, per tant,

poguéssim entre tots aconseguir que els diversos projectes seleccionats de cadascun dels deu districtes tinguessin el màxim de consens per la seva idea, qualitat d'intervenció i integració en l'entorn immediat i fossin viables econòmicament.

L'èxit d'aquesta segona convocatòria ha fet que SAPIC, com a patrocinador d'aquest concurs, estigui molt satisfet d'haver pres la decisió de donar suport a una iniciativa que s'ha pogut dur a terme gràcies a l'equip del FAD, a l'Ajuntament de Barcelona i a *El Periódico de Catalunya*. En especial gràcies a la Sara i a l'Àlex, que han estat l'ànima del concurs.

D'una manera molt especial, SAPIC vol agrair a totes les persones i equips que heu presentat propostes la vostra participació, ja que sense vosaltres de segur que iniciatives com aquesta no serien possibles. També volem felicitar els autors dels projectes seleccionats. Finalment, esperem que aquesta no sigui l'última edició d'aquest concurs i que ben aviat tinguem alguna altra proposta mereixedora de la vostra consideració.

ESP: Ya son dos las convocatorias que se han realizado bajo el nombre de Racons Públics.

Cuando en 2003 el FAD se puso en contacto con nosotros y nos expuso el proyecto original sobre este concurso, quedamos muy sorprendidos de que se pensara en SAPIC para patrocinar-lo. Debo decir que, de forma inmediata, mostramos nuestro interés, ya que no sólo era un proyecto apasionante por sí

mismo sino que, además, era un proyecto que podía aportar mucho a estos rincones que tantas y tantas veces hemos visto los barceloneses que amamos nuestra ciudad mientras paseamos por ellos, y que somos conscientes de que deben resolverse.

La primera convocatoria del año 2003 ya tuvo un gran éxito de participación y una calidad de propuestas que sorprendieron a todo el equipo organizador. Esto llevó a la propuesta de una segunda convocatoria que igualmente tuvo un gran éxito de participación de grupos, muchas veces multidisciplinares y de diversos ámbitos, grupos de diseño, arquitectura, paisaje, colectivos cívicos...

Esta segunda convocatoria se dirigió directamente a diez distritos de la ciudad para conseguir que los distintos organismos de esos distritos se involucraran en el proyecto y, por tanto, pudiéramos entre todos conseguir que los diversos proyectos seleccionados de cada uno de los diez distritos tuvieran el máximo consenso por su idea, calidad de intervención e integración en el entorno inmediato y fueran viables económicamente.

El éxito de esta segunda convocatoria ha hecho que SAPIC, como patrocinador de este concurso, esté muy satisfecho de haber tomado la decisión de apoyar una iniciativa que se ha podido llevar a cabo gracias al equipo del FAD, el Ayuntamiento de Barcelona y *El Periódico de Catalunya*. En especial, gracias a Sara y a Àlex, que han sido el alma del concurso.

De un modo muy especial, SAPIC quiere agradecer a todas las personas y equipos que habéis presentado propuestas vuestra participación, ya que sin vosotros seguro que iniciativas como ésta no serían posibles. También queremos felicitar a los autores de los proyectos seleccionados. Finalmente, esperamos que ésta no sea la última edición de este concurso y que pronto tengamos alguna otra propuesta merecedora de vuestra consideración.

Oriol Clos

Arquitecte en cap de l'Ajuntament de Barcelona / Arquitecto jefe del Ayuntamiento de Barcelona

Deu racons de Barcelona / Diez rincones de Barcelona

CAT: Per segona vegada en pocs anys, la iniciativa del FAD ha permès organitzar una sèrie de concursos per resoldre l'encaix a l'espai urbà de petits àmbits desendregats escampats per tot Barcelona. Són llocs mal acabats com a conseqüència de les contradiccions provocades per la coincidència en un mateix espai de diferents lògiques urbanes aparegudes en successives onades. Reflecteixen, per tant, la complexitat del fet urbà amb tota la seva cruesa.

Seguint l'experiència de l'any 2003, centrada a Ciutat Vella, s'ha obert la convocatòria als deu districtes de la ciutat i se'ls ha implicat en la selecció de l'objecte de cada convocatòria i en la selecció de les propostes finalistes, amb la voluntat de fer-ne possible l'execució valorant amb cura la disponibilitat de cada actuació, la viabilitat econòmica i la capacitat de permanència en el temps, a més de les millores aportades.

Per la forma en què es formula la convocatòria, oberta a qualsevol ciutadà, els «projectes» no es plantegen com a solucions codificades, basades en l'experiència professional i les bones

pràctiques, tan reconegudes a Barcelona, sinó que s'obren a sensibilitats imaginatives i diferents, sense més límits que la mida i els migrats recursos econòmics disponibles. Són propostes modestes que amb altes dosis de sentit comú, fruit de la pràctica quotidiana de la ciutat, han d'ajudar a suavitzar les aspereses de l'espai que ens rodeja i a posar en valor el pas del temps. Les actuacions proposades, les deu finalment seleccionades i les moltes presentades per a cada àmbit, transcendeixen les actituds pràctiques, de manteniment clar i funcionalment definides, amb suggeriments pròxims a la instal·lació artística, d'evolució i integració urbana més incertes, que aporten nous significats a la complexitat de cada lloc. La llum, el color, les sensacions, les textures dels materials i la gràfica dels símbols són alguns dels recursos que ajuden a configurar aquests racons indefinits que poden ser un camp experimental per a noves eines de disseny adaptades a les necessitats de l'espai públic del segle XXI, més indeterminat, més compartit, més canviant, més obert...

La ciutat és un procés que es va definint i orientant per grans línies estratègiques i per petites accions qualificadores. Els deu racons de Barcelona són part d'aquest procés, per la forma oberta d'arribar a la seva definició i pels mateixos projectes seleccionats, que s'hauran de concretar en deu actuacions distribuïdes per tota la ciutat.

ESP: Por segunda vez en pocos años, la iniciativa del FAD ha permitido organizar

una serie de concursos para resolver el encaje en el espacio urbano de pequeños ámbitos desordenados esparcidos por toda la ciudad de Barcelona. Son lugares mal acabados como consecuencia de las contradicciones provocadas por la coincidencia en un mismo espacio de diferentes lógicas urbanas surgidas en sucesivas oleadas. Reflejan, por tanto, la complejidad del hecho urbano con toda su crudeza. Siguiendo la experiencia del año 2003, centrada en Ciutat Vella, se ha abierto la convocatoria a los diez distritos de la ciudad y se les ha implicado en la selección del objeto de cada convocatoria y en la selección de las propuestas finalistas, con la voluntad de posibilitar su ejecución valorando cuidadosamente la disponibilidad de cada actuación, la viabilidad económica y la capacidad de permanencia en el tiempo, amén de las mejoras aportadas. Por la forma en que se formula la convocatoria, abierta a cualquier ciudadano, los «proyectos» no se plantean como soluciones codificadas, basadas en la experiencia profesional y las buenas prácticas, tan reconocidas en Barcelona, sino que se abren a sensibilidades imaginativas y diferentes, sin más límites que la medida y los escasos recursos económicos disponibles. Son propuestas modestas que con altas dosis de sentido común, fruto de la práctica cotidiana de la ciudad, deben ayudar a suavizar las asperezas del espacio que nos rodea y a dar valor al paso del tiempo. Las actuaciones propuestas, las diez finalmente seleccionadas y las muchas presentadas para cada ámbito, trascienden las actitudes prácticas, de mantenimiento claro y funcionalmente definidas, con sugerencias cercanas a la instalación artística, de evolución e integración urbana más

inciertas, que aportan nuevos significados a la complejidad de cada lugar. La luz, el color, las sensaciones, las texturas de los materiales y la gráfica de los símbolos son algunos de los recursos que ayudan a configurar estos rincones indefinidos que pueden ser un campo experimental para nuevas herramientas de diseño adaptadas a las necesidades del espacio público del siglo XXI, más indeterminado, más compartido, más cambiante, más abierto... La ciudad es un proceso que se va definiendo y orientando a través de grandes líneas estratégicas y pequeñas acciones calificadoras. Los diez rincones de Barcelona son parte de este proceso, por la forma abierta de llegar a su definición y por los propios proyectos seleccionados, que deberán concretarse en diez actuaciones distribuidas por toda la ciudad.

Junta Gestora del FAD

Miquel Espinet, Isabel López, Jaume de Oleza, Montse Arnau, Enric Jardí, Gabriel Robert, Toni Miserachs, Jon Montero, Eulàlia Coma, Teresa Rovira, Mia Serra.

Disseny al servei de la gent / Diseño al servicio de la gente

CAT: Per als qui no el coneguim, Racons Públics és un projecte de microcirurgia urbana i de participació ciutadana, uns termes que junts sonen estranys, però que poden resultar un còctel deliciós, una barreja d'imaginació desbordant i alhora de realisme a peu de carrer. S'escullen deu racons de la ciutat, com ara mitgeres sense gràcia, espais mal acabats, angles difícils creats per successives remodelacions urbanes, etc. Es convida tothom, veïns que hi passen cada dia pel davant, estudiants d'arquitectura o disseny, associacions de veïns, nens o arquitectes consagrats, a fer un exercici d'imaginació i plasmar, en un full, una solució al problema, amb les premisses que sigui econòmica, sostenible, viable i creativa. No calen plànols complicats; n'hi ha prou amb un dibuix, un fotomuntatge o un croquis. Les centenars de propostes rebudes per a cada racó són un èxit de participació i creativitat. Ho podeu comprovar només fullejant aquest llibre. Deu racons anònims passen a convertir-se en deu espais d'interès urbà.

El FAD té un objectiu molt clar: vetllar pel bon disseny i la bona arquitectura al servei de la gent. El projecte Racons Públics té molts components que el fan interessant,

però, per sobre de tots, el mateix que persegueix el FAD: millorar la vida de les persones, en aquest cas els ciutadans de Barcelona, optimitzant la convivència i millorant la relació amb l'entorn vital. Es tracta d'un d'aquells projectes que donen valor al disseny, que fan entendre la seva vessant social allunyant-lo de la imatge tecnològica i formalista que sovint se li atribueix. És per aquesta raó que l'any 2003 el FAD en va posar en marxa la primera edició i ara es publiquen els resultats de la segona, corresponents a l'any 2010. Esperem continuar amb noves dinàmiques de treball i proposar renovades edicions gràcies a la complicitat dels comissaris, el FAD i l'Ajuntament de Barcelona, el patrocini de SAPIC i la indispensable col·laboració d'*El Periódico de Catalunya*.

ESP: Para quienes no lo conozcan, Racons Públics es un proyecto de microcirugía urbana y de participación ciudadana, unos términos que juntos suenan extraños, pero que pueden resultar un còctel, una mezcla de imaginación desbordante y a la vez de realismo a pie de calle. Se escogen diez rincones de la ciudad, como medianeras sin gracia, espacios mal acabados, ángulos difíciles creados por sucesivas remodelaciones urbanas, etc. Se invita a todo el mundo, vecinos que pasan cada día por delante, estudiantes de arquitectura o de diseño, asociaciones de vecinos, niños o arquitectos consagrados, a hacer un ejercicio de imaginación y plasmar, en una hoja, una solución al problema, con las premisas que sea económica, sostenible, viable y creativa. No son necesarios planos complicados; basta con un dibujo, un fotomontaje o un croquis. Los centenares

de propuestas recibidas para cada rincón son un éxito de participación y creatividad. Podéis comprobarlo simplemente hojeando este libro. Diez rincones anónimos pasan a convertirse en diez espacios de interés urbano.

El FAD tiene un objetivo muy claro: velar por el buen diseño y la buena arquitectura al servicio de la gente. El proyecto Racons Públics tiene muchos componentes que lo hacen interesante, pero, por encima de todos, el mismo que persigue el FAD: mejorar la vida de las personas, en este caso los ciudadanos de Barcelona, optimizando la convivencia y mejorando la relación con el entorno vital. Se trata de uno de esos proyectos que dan valor al diseño, que hacen entender su vertiente social alejándolo de la imagen tecnológica y formalista que a menudo se le atribuye. Por esta razón en 2003 el FAD puso en marcha la primera edición y ahora se publican los resultados de la segunda, correspondientes al año 2010. Esperamos continuar con nuevas dinámicas de trabajo y proponer renovadas ediciones gracias a la complicidad de los comisarios, el FAD y el Ayuntamiento de Barcelona, el patrocinio de SAPIC y la indispensable colaboración de *El Periódico de Catalunya*.

racons

Mapa general

4

9

2

7

6

3

8

10

1

5

racons

Ciutat Vella / 01

Carrers Malnom i Picalquers

racons

Ciutat Vella / 01 Carrers Malnom i Picalquers

CAT: Els carrers del Malnom i de Picalquers es troben al barri del Raval, a l'interior d'un entramat format pels carrers del Carme, Hospital, Roig i Riera Baixa. Segons explica Joan Amades a *Històries i llegendes de Barcelona*, l'antic nom del carrer del Malnom era carrer d'en Tifilla.

El segle passat, per evitar aquest nom, el van anomenar precisament carrer del Malnom.

És un carrer molt antic, i així ho demostra un document del 1624, que situa una via amb aquest nom al costat del convent dels monjos Mínims, cantonada amb el carrer del Carme. A *Història dels carrers de Barcelona*, un encàrrec de l'Ajuntament sobre el significat dels noms dels carrers de Barcelona i la seva història, de l'any 1910, els autors Jaume Roca i Roca i Ramon N. Comas afirmen que el carrer del Malnom ja apareixia en un plànol del segle xv, però sense nom.

En aquella època, el tercer tram de muralles ja estava construït i configurava un territori del Raval que es caracteritzava per una presència important d'edificis religiosos amb una gran quantitat de sòl disponible.

El nom del carrer de Picalquers correspon a una antiga família catalana notable que tenia una casa en aquest carrer. Segons diu la llegenda, explica Joan Amades, els Picalquers eren una família de muts.

Els muts barcelonins tenien com a patró sant Albert, venerat en un temple del carrer de l'Hospital, gairebé davant del carrer de la Riera Baixa.

Es tracta, com en el cas del Malnom, d'un carrer antic, ja que el nostre cronista de la història popular catalana indica que, l'any 1617, el consell municipal va autoritzar que el carrer fos tapiat als extrems per construir-hi un monestir de donzelles recollides.

El veïnat anomenava la volta dels pixats al tros del carrer de Picalquers que dona al carrer de la Riera Baixa. Sota aquest pòrtic hi havia una construcció de fusta que va allotjar un sabater durant anys.

Avui, un passeig per aquests carrers, estrets i solitaris, aïllats a pesar d'una situació tan cèntrica, pot resultar llòbrec i fins i tot desagradable. Sense cap activitat comercial, presenten un aspecte residual amb uns habitatges degradats i en mal estat.

Aquesta primera mirada apunta a l'habitatge com un dels principals problemes dels centres urbans on viuen les classes populars. Al Raval, s'hi afegeixen problemes socials, econòmics i de seguretat urbana.

Part integrant del centre històric, el barri era originàriament el raval de Barcelona, és a dir, la part de fora de les muralles. El formaven monestirs, horts i hospitals. A partir del segle xviii, el barri va allotjar activitats industrials i va esdevenir lloc de residència de la població immigrant que necessitava la indústria.

A partir de l'enderroc de les muralles de Barcelona l'any 1854 i del trasllat de l'activitat constructora i de la indústria fora del centre urbà, al Raval, afectat pels problemes de salubritat derivats de la presència d'activitats fabrils al costat de les residencials, es va intensificar la degradació de l'habitatge per manca d'inversió. Al segle xx, el barri va rebre grans onades d'immigrants que buscaven feina i la població es va densificar fins al punt que les condicions de vida van esdevenir molt deficientes. Alguns edificis fabrils van passar a convertir-se en habitatges. Es va construir al damunt de les teulades dels edificis i els habitatges allotjaven un nombre mot elevat de residents desfavorits que vivien sovint en condicions d'higiene molt precàries.

Amb l'arribada de la democràcia l'Administració va impulsar al Raval una política de reformes i rehabilitació d'habitatges i d'obertura d'espais públics. La promoció de grans institucions culturals, com ara el Macba, el CCCB i la Universitat, va desenvolupar un comerç de bars, galeries, llibreries i restaurants i va permetre que el barri guanyés centralitat.

Tanmateix, aquests plans de transformació no comptaven amb el canvi demogràfic que s'ha produït durant els últims deu anys, amb una població immigrant que ha passat d'un 3 % a un 50 %.

Alguns observadors apunten que les actuacions han tingut un caràcter excessivament centrat en l'espai públic, en detriment de l'aspecte de l'habitatge i la rehabilitació social i econòmica.

L'antropòleg Manuel Delgado constata que el tancament de les pensions populars ha provocat l'oferta clandestina de pensions il·legals, coberts o patis irregulars, i el lloguer de balcons i fins i tot d'armaris. En l'actualitat, tot i que es tracta d'un barri amb valors de centralitat, el Raval encara és un territori fragmentat amb zones degradades, com es veu en el cas dels carrers del Malnom i de Picalquers.

Estrenem aquesta nova edició de Racons Públics 2009-2010 amb la voluntat de generar debats i solucions urbanes que revitalitzin i ajudin a valorar el caràcter central d'aquests carrers gairebé secrets, arraconats, amagats i maltractats, enmig de les vies més transitades del Raval.

ESP: Las calles del Malnom y de Picalquers están situadas en el barrio del Raval, en el interior de un entramado que forman las calles del Carme, Hospital, Roig y Riera Baixa. Según Joan Amades, en *Històries i llegendes de Barcelona* el antiguo nombre de la calle del Malnom era carrer d'en Tifilla ("caquita" en catalán). La solución que se adoptó en el siglo pasado para evitar ese nombre fue precisamente la de designar esta calle como la del Malnom.

Es una calle muy antigua, como lo demuestra un documento del año 1624 que señala y sitúa una vía con ese nombre, al lado del convento de los monjes Mínimos, esquina con la calle del Carme. En *Història dels carrers de Barcelona*, un encargo del Ayuntamiento sobre el significado de los nombres de las calles de Barcelona y su historia, de 1910, los autores Jaume Roca i Roca y Ramon. N. Comas

indican que la calle del Malnom ya estaba señalada en un plano del siglo xv, aunque sin nombre.

En esa época, el tercer recinto de murallas ya estaba construido y configuraba un territorio del Raval que se caracterizaba por la importante presencia de edificios religiosos con una gran cantidad de suelo disponible.

El nombre de la calle de Picalquers corresponde a una antigua familia catalana notable que tenía casa en esta calle. Según Joan Amades, la leyenda cuenta que los Picalquers eran una familia de mudos. Los mudos barceloneses tenían como patrón a san Alberto, venerado en un templo de la calle del Hospital, casi delante de la calle de la Riera Baixa.

El vecindario llamaba *la volta dels pixats* (la bóveda de los meados) al trozo de la calle de Picalquers que sale a la calle de la Riera Baixa. Consta que bajo ese pórtico hubo una construcción de madera que albergó a un zapatero durante muchos años.

Hoy, un paseo por estas calles, estrechas y solitarias, aisladas a pesar de su céntrica situación, puede resultar sombrío e incluso desagradable. Sin ninguna actividad comercial, presentan un aspecto residual con unas viviendas degradadas y en mal estado.

Esta primera mirada apunta hacia la vivienda como uno de los principales problemas en los centros urbanos habitados por clases populares. En el Raval se añaden

además problemas sociales, económicos y de seguridad urbana.

Parte integrante del centro histórico, el barrio era en su origen el arrabal de Barcelona, es decir la parte de fuera de las murallas. Estaba constituido por monasterios, huertos y hospitales. A partir del siglo xviii, el barrio fue sede de actividades industriales y actuó como lugar de residencia de la población inmigrante que la industria requería.

A partir del derribo de las murallas de Barcelona en 1854 y del traslado de la actividad constructora y de la industria fuera del centro urbano, el Raval, afectado por los problemas de salubridad derivados de la presencia de actividades fabriles junto a las residenciales, vio intensificarse la degradación de su vivienda por falta de inversión. En el siglo xx, el barrio recibió grandes oleadas de inmigrantes en busca de trabajo y la población se densificó de tal manera que las condiciones de vida se hicieron muy deficientes. Algunos edificios fabriles pasaron a convertirse en viviendas. Se construyó por encima de las terrazas de los edificios y las viviendas albergaban un número altísimo de residentes desfavorecidos que vivía en su mayoría en pésimas condiciones higiénicas.

Con la llegada de la democracia, la Administración impulsó en el Raval una política de reformas y rehabilitación de viviendas y de apertura de espacios públicos. La promoción de grandes instituciones culturales como el Macba, el CCCB y la Universidad desarrolló un comercio de bares, galerías, librerías y

restaurantes y permitió al barrio ganar centralidad.

Sin embargo, esos planes de transformación no contaban con el cambio demográfico ocurrido en los diez últimos años, con una población inmigrante que ha pasado de un 3 % a un 50 %.

Algunos observadores apuntan a que las actuaciones han tenido un carácter demasiado centrado en el espacio público, en detrimento del aspecto de la vivienda y la rehabilitación social y económica.

El antropólogo Manuel Delgado constata que el cierre de las pensiones ha provocado la oferta clandestina de pensiones ilegales, cobertizos o patios ilegales, y el alquiler de balcones e incluso de armarios. En la actualidad, a pesar de ser un barrio con unos valores de centralidad, el Raval sigue siendo un territorio fragmentado con unas zonas degradadas tal y como se ve en el ejemplo de las calles del Malnom y de Picalquers.

Estrenamos esta nueva edición de Racons Públics 2009-2010 con la voluntad de generar debates y soluciones urbanas que revitalicen y pongan en valor el carácter central de estas calles casi secretas, arrinconadas, escondidas y maltratadas, en medio de las vías más transitadas del Raval.

racons

Ciutat Vella / 01
Carrers Malnom i Picalquers
 *Finalista

Autors / Autores

Alberto Casero
Evangelina Cambón

Títol / Título

Amplificador solar

CAT: El projecte consisteix a col·locar dos equips d'amplificadors solars (constituïts per tres miralls d'augment que reflecteixen la llum solar i la llum artificial en absència de sol) alimentats per panells fotovoltaics col·locats a les cobertes de dues finques, de manera que els carrers del Malnom i de Picalquers estiguin il·luminats tant de dia com de nit.

ESP: El proyecto consiste en colocar dos equipos de amplificadores solares (constituidos por tres espejos de aumento que reflejan la luz solar y la luz artificial en ausencia de sol) alimentados por paneles fotovoltaicos colocados en las cubiertas de dos fincas, de manera que las calles del Malnom y de Picalquers estén iluminadas tanto de día como de noche.

racons

Ciutat Vella / 01
Carrers Malnom i Picalquers
 *Finalista

Autors / Autores

Katherine Bedwell
Quim Larrea Ass.

Títol / Título

De llòbrec a ombrejat

CAT: La intenció de la intervenció és passar d'un espai llòbrec a un d'ombrejat. Es tracta de recrear un bosc ombrívol on la llum es vagi filtrant pel recorregut dels carrers. Per a això, es manipulen els paviments dels carrers del Malnom i de Picalquers perquè ressaltin com si fossin taques de llum i s'introdueix una sèrie de LED en els punts més foscos per il·luminar verticalment aquests espais, a tall d'evocar els raigs de sol. També es dibuixen, en algunes de les façanes del recorregut, les ombres projectades d'arbres i es grafien al paviment unes siluetes humanes, com si es tractés d'una invitació a descobrir aquest nou lloc ombrívol, però agradable de visitar.

ESP: La intención de la intervención es pasar de un espacio lóbrego a uno sombreado. Se trata de recrear un bosque sombrío donde la luz se vaya colando por el recorrido de los callejones. Para ello, se manipulan los pavimentos de las calles del

Malnom y de Picalquers para resaltarlos como si fueran manchas de luz y se introduce una serie de LED en los puntos más oscuros para iluminar verticalmente estos espacios, a modo de evocar los rayos de sol. También se dibujan, en algunas de las fachadas del recorrido, las sombras proyectadas de árboles y se grafian en el pavimento unas siluetas humanas, como si se tratase de una invitación a descubrir ese nuevo lugar sombrío, pero agradable de visitar.

racons

Ciutat Vella / 01
Carrers Malnom i Picalquers
**Menció especial del jurat*

‘Un racó?’= una plaça! de Pablo Tena

racons

Ciutat Vella / 01
Carrers Malnom i Picalquers
**Menció especial del jurat*

‘La riquesa del buit!’ de Milelire Martinez

racons

Ciutat Vella / 01
Carrers Malnom i Picalquers
 *Guanyador

Autors / Autores

Diana Usón Pau Sarquella

Títol / Título

De dins a fora...

CAT: Mirem de dins a fora. La proposta pretén veure el carrer des dels ulls de qui hi viu, deixant en segon terme els de qui esporàdicament el poden creuar.

L'estratègia, doncs, es basa a millorar la qualitat de vida dels primers usuaris del lloc, els veïns. La connexió entre habitatge i carrer, les obertures, esdevindran el nostre lloc de treball.

Un sol element, la tradicional persiana de corda, que ha resolt des de sempre problemes de visuals, de protecció solar, de ventilació, etc., evoluciona per poder protegir de l'aigua i, així, mantenir seca la roba estesa. Els plàstics actuals desapareixerien i s'aconseguiria una imatge del carrer molt millor i una major comoditat als habitatges.

La distribució del color de les persianes es converteix en tema

d'estudi des del moment en què s'analiza la llum incident a les façanes durant tot l'any, d'hivern a estiu. S'escullen les tonalitats ja existents al Raval: verdes, marrons, ataronjades i blanquinoses.

A la planta baixa, l'antiga solució del captador solar (del qual ens parla Ignacio Paricio en el llibre *La protección solar*) retorna per facilitar l'entrada de llum als locals i magatzems. De nit, aquesta mateixa solució serà la que reflectirà la llum provinent de les làmpades situades al terra, la qual cosa canviarà completament la imatge lúgubre que actualment tenen els dos carrers en hores de poca llum.

ESP: Miramos de dentro a fuera. La propuesta pretende ver la calle desde los ojos de quien vive en ella, dejando en segundo término los de quienes esporádicamente pueden cruzarla.

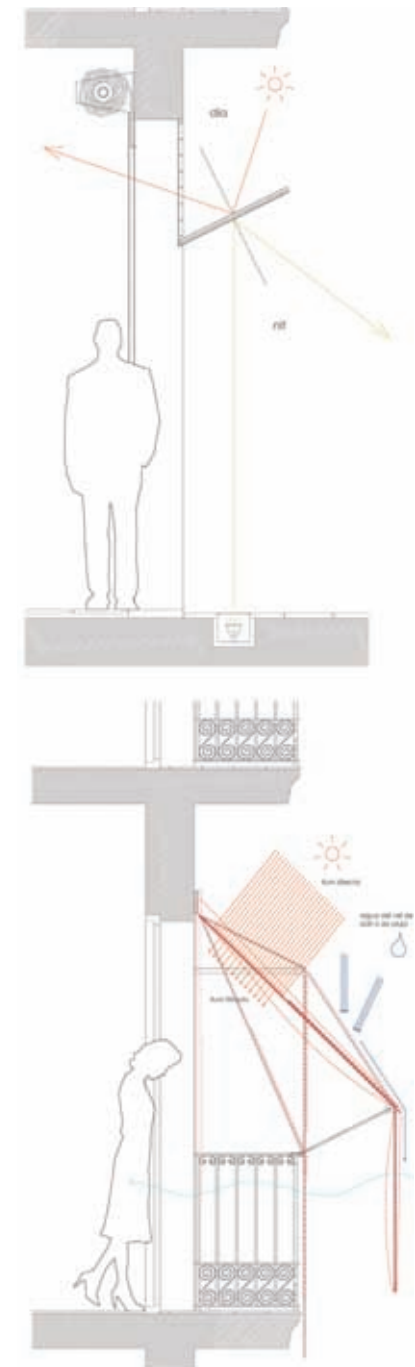
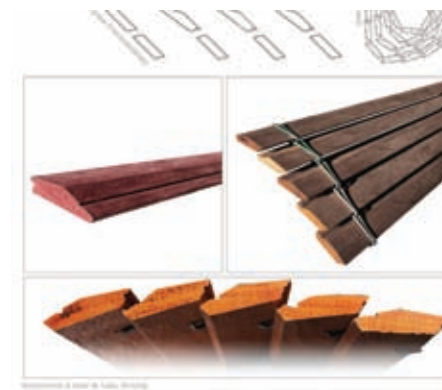
La estrategia, pues, se basa en mejorar la calidad de vida de los primeros usuarios del lugar, los vecinos. La conexión entre vivienda y calle, las aberturas, se convertirán en nuestro tema de trabajo.

Un solo elemento, la tradicional persiana de cuerda, que ha resuelto desde siempre problemas de visuales, protección solar, ventilación, etc., evoluciona para poder proteger del

agua y, así, mantener seca la ropa tendida. Los plásticos actuales desaparecerían y se conseguiría una mejor imagen de la calle y una mayor comodidad en las viviendas.

La distribución del color de las persianas se convierte en tema de estudio desde el momento en que se analiza la luz incidente en las fachadas durante todo el año, de invierno a verano. Se escogen las tonalidades ya existentes en el Raval: verdes, marrones, anaranjadas y blanquecinas.

En planta baja, la antigua solución del captador solar (del cual nos habla Ignacio Paricio en el libro *La protección solar*) vuelve para facilitar la entrada de luz en los locales y almacenes. De noche, esa misma solución será la que reflejará la luz procedente de las lámparas situadas en el suelo, lo que cambiará completamente la imagen lúgubre que actualmente tienen las dos calles en horas de poca luz.

raons

- *Ciutat Vella / 01*
- *Carrers Malnom i Picalquers*
- *Guanyador*

racons

Horta Guinardo / 02

Ateneu Hortenc

racons

Horta Guinardo / 02 *Ateneu Hortenc*

CAT: L'Ateneu Hortenc està situat al número 8-10 del carrer de Pere Pau, que va des del carrer de Lisboa fins a la plaça d'Eivissa, al nucli antic del barri d'Horta.

Es va fundar l'any 1865, en una època en què a Horta van sorgir diverses entitats culturals vinculades a grups socials i ideològics, algunes com l'Ateneu, amb un origen obrer i popular.

Aquestes entitats aviat es van convertir en les protagonistes de l'activitat cultural i social del barri, amb l'organització d'actes, balls, tertúlies, etc.

Segons la definició de la *Gran enciclopèdia catalana*, un ateneu és una associació científica i literària dedicada a elevar el nivell intel·lectual dels seus socis mitjançant discussions, conferències, cursos i lectures. Van aparèixer a finals del segle XVIII i van experimentar un important desenvolupament durant la primera meitat del segle XIX. Són entitats característiques de la Revolució Industrial i del moviment obrer i vinculades a aquests.

L'Ateneu Hortenc va ser registrat amb el nom de Cercle Hortenc i després va ser denominat Ateneu Obrer Hortenc, Ateneu Cultural Hortenc i, finalment, Ateneu Hortenc. En aquella època, Sant Joan d'Horta era un poble independent de Barcelona, ja que l'annexió es va produir posteriorment al 1904.

En el primer reglament d'aquesta institució consta que l'entitat «es proposa per objecte fomentar l'ensenyament i proporcionar als socis passatemps honestos, facilitant els mitjans per instruir-se i procurant-los amb la major amplitud els gaudis que ofereix la bona societat i altres esbarjos propis d'aquesta classe de cercle». L'entitat va tenir diversos seus socials: primer al Cafè Balada, després als baixos del carrer d'Horta, número 34, i posteriorment a la plaça de Santes Creus. A principis de segle, l'Ateneu va passar per problemes econòmics i va haver de deixar el local que ocupava.

El 1925, l'entitat va adquirir el número 8 del carrer de Pere Pau, un edifici centenari que pertanyia a la societat Fraternitat Republicana. L'import de l'adequació va ser de 55.000 pessetes, que es van cobrir amb les mil obligacions de 25 pessetes i una hipoteca de trenta mil pessetes de la Caixa de Pensions. Des d'aleshores, l'Ateneu és propietat dels socis.

Sempre sobre una base pedagògica, s'hi proposaven cursos d'idiomes, teatre, gramàtica, aritmètica, cant, lectura, esports. Va ser sempre un club apolític amb una finalitat constant: la difusió de la cultura en l'àmbit popular. Tenia el caràcter típic de les organitzacions obreres, basades en un sistema d'ajuda mútua i de serveis culturals.

El 1998, l'Ateneu va rebre la Medalla d'Honor de la ciutat de Barcelona. Avui dia, té uns cent cinquanta socis i una secció d'escacs, i organitza excursions, balls de saló, teatre, aeròbic, gimnàstica, etc. Té un ampli bar on es poden reunir els socis després de les activitats.

L'edifici presenta un aspecte una mica deixat que no reflecteix la institució que alberga. S'hi accedeix per una porta lateral que passa gairebé desapercebuda i on unes reixes metàl·liques amaguen el nom de l'entitat. L'estat del carrer no juga a favor seu: és estret i a causa del pas dels cotxes s'ha quedat gairebé sense voreres. La mitgera lateral presideix un espai privat utilitzat exclusivament per aparcar-hi cotxes.

No obstant això, aquest entorn poc amable canviarà: el carrer de Pere Pau forma part del Fons Estatal d'Inversió Local per estimular el mercat laboral i lluitar contra la crisi econòmica i està previst un projecte de reurbanització i de pavimentació.

Amb la segona convocatòria de Racons Públics volem aprofitar aquesta oportunitat per replantejar la relació d'Horta amb el seu Ateneu i generar propostes més respectuoses per a aquesta institució de més de cent quaranta anys tan emblemàtica de la vida cultural i social del barri.

ESP: El Ateneu Hortenc está situado en el número 8-10 de la calle de Pere Pau, que va desde la calle de Lisboa hasta la plaza de Eivissa, en el casco antiguo del barrio de Horta.

Se fundó en el año 1865, en una época en la que surgieron en Horta diversas entidades culturales vinculadas a grupos sociales e ideológicos, algunas como el Ateneu, con un origen obrero y popular. Estas entidades pronto se convirtieron en las protagonistas de la actividad cultural y social del barrio, con la organización de actos, bailes, tertulias, etc.

Según la definición de la *Gran enciclopèdia catalana*, un ateneo es una asociación científica y literaria dedicada a elevar el nivel intelectual de sus socios mediante discusiones, conferencias, cursos y lecturas. Aparecieron al final del siglo XVIII y experimentaron un importante desarrollo durante la primera mitad del siglo XIX. Son entidades características de la Revolución Industrial y del movimiento obrero y vinculadas a éstos.

El Ateneu Hortenc fue registrado con el nombre de Cercle Hortenc y después denominado Ateneu Obrer Hortenc, Ateneu Cultural Hortenc y, finalmente, Ateneu Hortenc. En aquella época, Sant Joan d'Horta era un pueblo independiente de Barcelona, ya que la anexión se produjo posteriormente a 1904.

En el primer reglamento de esta institución consta que la entidad «se propone por objeto fomentar la enseñanza y proporcionar a los socios honestos pasatiempos, facilitando los medios para instruirse y procurándoles con la mayor amplitud los goces que ofrece la buena sociedad y demás recreos propios de esta clase de círculo».

La entidad tuvo varias sedes sociales: primero en el Café Balada, después en los bajos de la calle de Horta, número 34, y posteriormente en la plaza de Santes Creus. A principios

de siglo, el Ateneo pasó por problemas económicos y tuvo que dejar el local que entonces ocupaba.

En 1925, la entidad adquirió el número 8 de la calle de Pere Pau, un edificio centenario que pertenecía a la sociedad Fraternitat Republicana.

El importe de la adecuación fue de 45.000 pesetas, que se cubrieron con las mil obligaciones de 25 pesetas y una hipoteca de treinta mil pesetas de la Caja de Pensiones. Desde entonces, el Ateneu es propiedad de los socios. Siempre sobre una base pedagógica, se proponían cursos de idiomas, teatro, gramática, aritmética, canto, lectura, deportes. Fue siempre un club apolítico con una finalidad constante: la difusión de la cultura en el ámbito popular. Tenía el carácter típico de las organizaciones obreras, basadas en un sistema de ayuda mutua y de servicios culturales.

En 1998, el Ateneu recibió la Medalla de Honor de la ciudad de Barcelona. Hoy en día, cuenta con unos ciento cincuenta socios y una sección de ajedrez, y organiza excursiones, bailes de salón, teatro, aeróbic, gimnasia, etc. Tiene un amplio bar donde se pueden reunir los socios después de las actividades.

El edificio presenta un aspecto algo dejado que no refleja la institución que alberga. Se accede al mismo

por una puerta lateral que pasa casi desapercibida y donde unas rejas metálicas esconden el nombre de la entidad. El estado de la calle no juega a su favor: es estrecha y debido al paso de los coches se ha quedado casi sin aceras. La medianera lateral preside un espacio privado utilizado exclusivamente para el aparcamiento de coches.

Sin embargo, este entorno poco amable está por cambiar: la calle de Pere Pau forma parte del Fondo Estatal de Inversión Local para estimular el mercado laboral y luchar contra la crisis económica y está previsto un proyecto de reurbanización y de pavimentación.

Con la segunda convocatoria de Racons Públics queremos aprovechar esta oportunidad para replantear la relación de Horta con su Ateneu y generar propuestas más respetuosas para esta institución de más de ciento cuarenta años tan emblemática de la vida cultural y social del barrio.

racons

Horta Guinardo / 02
Ateneu Hortenc
**Finalista*

Autors / Autores

Jaume Alomar
Anna de Torrontegui

Títol / Título

Catifa històrica

CAT: Unes peces metàl·liques, formant part del paviment del carrer, duen gravats els noms de personatges i indrets rellevants de la història d'Horta i serveixen de fil conductor. La mitgera de l'Ateneu Hortenc es proposa com una zona enjardinada vertical.

ESP: Unas piezas metálicas, formando parte del pavimento de la calle, llevan grabados el nombre de personajes y lugares relevantes de la historia de Horta, con lo que actúan de hilo conductor. La medianera del Ateneu Hortenc está propuesta como una zona ajardinada vertical.

racons

Horta Guinardo / 02
Ateneu Hortenc
**Finalista*

Autors / Autores

Aitana Arroyo
Daniel Vargas

Títol / Título

Ateneu

CAT: La proposta col·loca un mòdul de planxa metàl·lica de color a totes les obertures de la planta baixa: en les existents i en les que s'obren de nou per tal de seguir el ritme marcat per tota la façana. El mòdul sobresurt una mica del pla de la façana, de manera que mirant des de la plaça d'Eivissa veurem aquest gran sòcol vermell anunciant l'ateneu del barri. La planxa metàl·lica fa la volta a la cantonada i recobreix, així, tota la mitgera, on es proposa dibuixar un escrit i convertir-la en una plataforma d'expressió de l'Ateneu.

ESP: La propuesta coloca un módulo de plancha metálica de color en todas las aberturas de la planta baja: en las que existen y en las nuevas que se abren para seguir el ritmo marcado por toda la fachada. Ese módulo sobresale un poco del plano de la fachada, de manera que mirando desde la plaza de Eivissa

se puede ver este gran zócalo rojo anunciando el ateneo del barrio. La plancha metálica da la vuelta a la esquina y recubre toda la medianera, donde se propone dibujar un escrito para convertirla en una plataforma de expresión del Ateneo.

racons

■ *Horta Guinardo / 02*
■ *Ateneu Hortenc*
*Guanyador

Autors / Autores

Pablo Roel
Eva Sánchez

Títol / Título

AH

CAT: «La poesia visual no és dibuix, ni pintura, és un servei a la comunicació.»
(Joan Brossa)

Volem recuperar la presència de l'Ateneu al barri. Haurem de cridar l'atenció. El problema és que l'edifici no té façanes. Bé...

Potser en té una... però s'amaga en un carrer estret. O potser en té dues... aquesta sí que es veu! Però és una mitgera.

Hauríem d'estirar la primera perquè arribi a la plaça d'Eivissa. O aprofitar la presència de la segona perquè pugui ser vista des del carrer de Lisboa. Enviem un senyal!, perquè el barri trobi el seu edifici perdut.

Escrivim el seu nom amb grans lletres negres i vermelles, que se senti!

ESP: «La poesía visual no es dibujo, ni pintura, es un servicio a la comunicación»
(Joan Brossa).

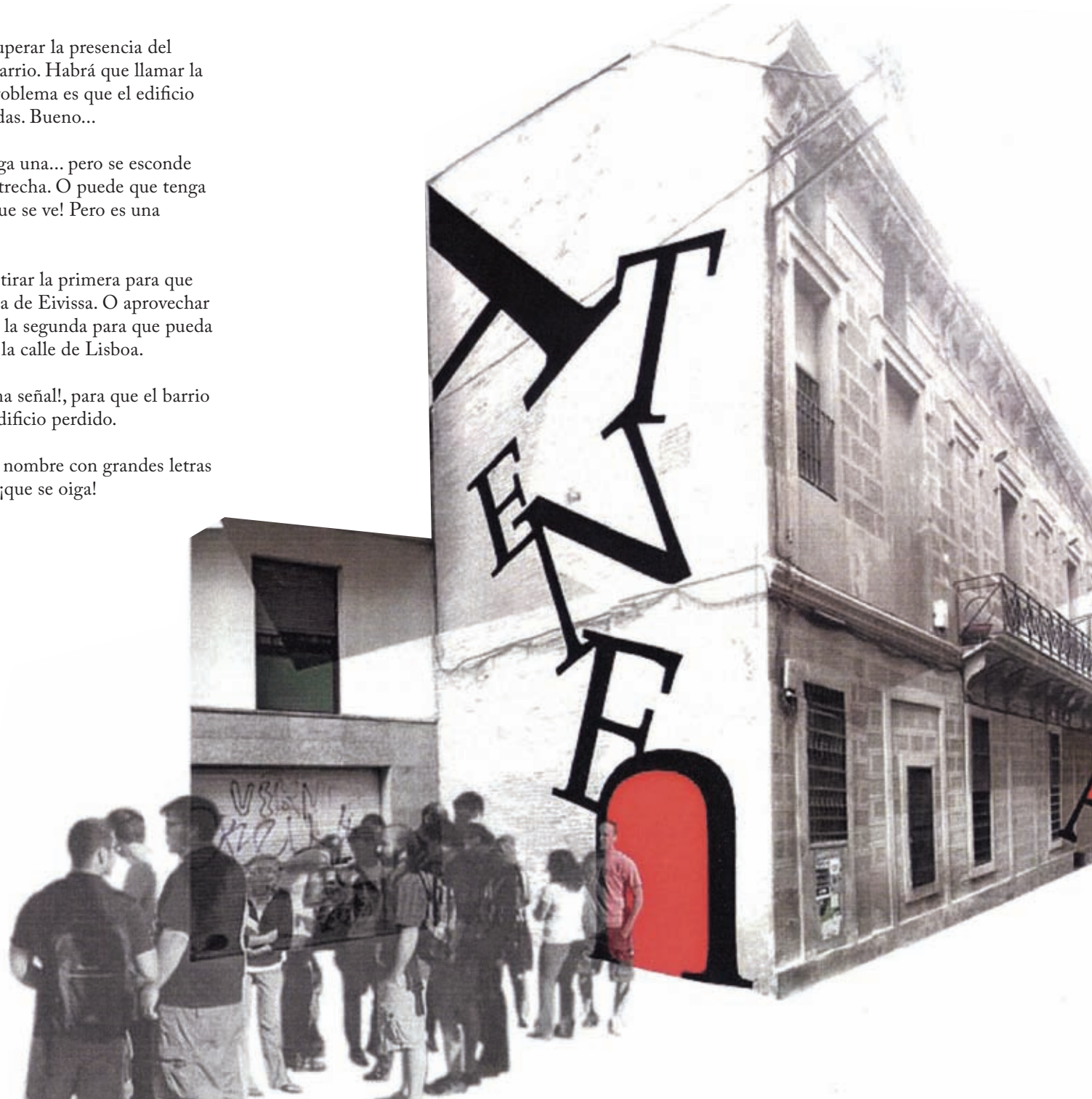
Queremos recuperar la presencia del Ateneo en el barrio. Habrá que llamar la atención. El problema es que el edificio no tiene fachadas. Bueno...

Puede que tenga una... pero se esconde en una calle estrecha. O puede que tenga dos... ¡ésta sí que se ve! Pero es una medianera.

Deberíamos estirar la primera para que llegue a la plaza de Eivissa. O aprovechar la presencia de la segunda para que pueda ser vista desde la calle de Lisboa.

¡Mandemos una señal!, para que el barrio encuentre su edificio perdido.

Escribamos su nombre con grandes letras rojas y negras, ¡que se oiga!

racons

Sant Andreu / 03

Casa “Bloc”

racons

Sant Andreu / 03 Casa "Bloc"

CAT: La Casa Bloc, objecte d'aquesta tercera convocatòria de Racons Públics, està situada al passeig de Torras i Bages, a una passa del nucli històric i de la cèntrica plaça d'Orfila de Sant Andreu de Palomar.

El 1933 el govern de la Generalitat de Catalunya, presidit per Francesc Macià, va encarregar al grup GATCPAC (Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània) la realització de diversos projectes, entre els quals es troba l'estudi d'uns prototips d'habitatges per a obrers a Sant Andreu, que havien de servir de base per a la construcció d'un ampli conjunt d'habitatges econòmics.

Segons Núria Postico, en "Els Barris de Barcelona" Vol.6, l'emplaçament a Sant Andreu no va ser casual. Es considerava que els habitatges obrers havien d'estar situats en zones urbanitzades i ben comunicades i la plaça d'Orfila, situada molt a prop, oferia en aquest sentit una bona garantia. D'altra banda, Sant Andreu era un barri de militància obrera on Esquerra Republicana estava ben establerta. Des de finals del segle XIX, el barri estava experimentant un procés d'expansió industrial que havia transformat la composició social de l'entorn. L'obertura del passeig de Torras i Bages oferia l'emplaçament idoni.

El resultat, un bloc lineal en doble U, és molt important en la història del

moviment modern a Catalunya. Es tracta de la primera confrontació real dels postulats teòrics elaborats per Le Corbusier per als *immeubles-villes*, en els quals els criteris fonamentals són el màxim espai per a les zones verdes i els equipaments comunitaris, la racionalitat funcional que permeten els habitatges de tipus dúplex, amb el seu accés estructurat per carrers-passadissos, i sol i ventilació per la disposició dels habitatges. Els arquitectes responsables de l'edifici de la Casa Bloc van ser Josep Lluís Sert, Josep Torres Clavé i Joan Baptista Subirana.

La forma de la casa permetia la creació de dos grans espais lliures visualment connectats a nivell de planta baixa. El conjunt havia de completar-se amb diversos serveis col·lectius, la qual cosa no es va poder realitzar pel desenllaç de la Guerra Civil.

Després de la Guerra Civil, entre 1940 i 1945, les autoritats franquistes van construir un nou edifici d'habitatges, conegut com el bloc fantasma, per albergar-hi famílies de policies, i van tancar una de les U de la planta general, fet que va desvirtuar-ne l'estructura original i va enverinar el concepte urbanístic. Fins al 1980 no s'hi van fer obres de restauració, per la qual cosa el conjunt va anar deteriorant-se progressivament. L'edifici afegit havia començat a buidar-se i a degradar-se i aquest deteriorament es va anar encomanant als jardins.

Des de 1997, la Generalitat de Catalunya, a través de l'Institut Català del Sòl

(Incasol), condueix un programa de reforma dels habitatges, restauració de façanes i recuperació dels accessos als jardins interiors. Fa menys d'un any, el juliol de 2008, l'enderroc del bloc fantasma ha marcat l'última etapa del procés de recuperació del conjunt original i del seu àmbit urbà.

Amb aquesta tercera convocatòria de Racons Públics, pretenem complementar aquest enderroc amb les propostes i idees de remodelació de l'espai que ha quedat lliure i que encara porta les marques i ferides del passat. És una gran oportunitat de retre un homenatge a la importància arquitectònica, urbanística, cultural i emblemàtica d'aquesta peça, fruit de l'espurna de raó i llibertat de la Segona República.

ESP: La Casa Bloc, objeto de esta tercera convocatoria de Racons Públics, está situada en el paseo de Torras i Bages, a un paso de núcleo histórico y de la céntrica plaza de Orfila de Sant Andreu de Palomar.

En 1933 el gobierno de la Generalitat de Catalunya, presidido por Francesc Macià, encargó al grupo GATCPAC (Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània) la realización de varios proyectos, entre los cuales se halla el estudio de unos prototipos de viviendas para obreros en Sant Andreu, que tenían que servir de base para la construcción de un amplio conjuntos de viviendas económicas.

Según Núria Postico, en “Els Barris de Barcelona” Vol.6, el emplazamiento en Sant Andreu no fue casual. Se consideraba que las viviendas obreras tenían que estar situadas en zonas urbanizadas y bien comunicadas y la proximidad de la plaza Orfila ofrecía en ese sentido una buena garantía. Por otra parte, Sant Andreu era un barrio de militancia obrera donde Esquerra Republicana estaba bien asentada. Desde finales del siglo XIX, el barrio estaba experimentando un proceso de expansión industrial que había transformado la composición social del entorno. La apertura del paseo de Torras i Bages representaba un emplazamiento idóneo.

El resultado, un bloque lineal en doble U, es de una gran importancia en la historia del movimiento moderno en Cataluña, ya que se trata de la primera confrontación real de los postulados teóricos elaborados por Le Corbusier para los *immeubles-villes*, en los que los criterios fundamentales son el máximo espacio para las zonas verdes y los equipamientos comunitarios, la racionalidad funcional que permiten las viviendas de tipo dúplex, con su acceso estructurado por calles-pasillos, y sol y ventilación por la disposición de las viviendas.

Los arquitectos responsables del edificio de la Casa Bloc fueron Josep Lluís Sert, Josep Torres Clavé y Joan Baptista Subirana.

La forma de la casa permitía la creación de dos grandes espacios libres visualmente conectados a nivel de planta baja. El conjunto debía completarse con diversos servicios colectivos, lo que no pudo realizarse por el desenlace de la Guerra Civil.

Después de la Guerra Civil, entre 1940 y 1945, las autoridades franquistas construyeron un nuevo edificio de viviendas, conocido como el bloque fantasma, para albergar a familias de policías, y cerraron una de las U de la planta general, lo que desvirtuó la estructura original y envenenó el concepto urbanístico.

Hasta 1980 no se realizaron obras de restauración, por lo que el conjunto fue deteriorándose progresivamente. El edificio añadido había empezado a vaciarse y a degradarse y ese deterioro se fue contagiando a los jardines.

Desde 1997, la Generalitat de Catalunya, a través del Institut Català del Sòl (Incasol), conduce un programa de reforma de las viviendas, restauración de fachadas y recuperación de los accesos a los jardines interiores. Hace menos de un año, en julio de 2008, el derribo del bloque fantasma ha marcado la última etapa del proceso de recuperación del conjunto original y de su ámbito urbano.

Con esta tercera convocatoria de Racons Públics, pretendemos complementar ese derribo con las propuestas e ideas de remodelación del espacio que ha quedado libre y que todavía lleva las marcas y heridas del pasado. Es una gran oportunidad de rendir un homenaje a la importancia arquitectónica, urbanística, cultural y emblemática de esta pieza, fruto de la chispa de razón y libertad de la Segunda República.

racons

Sant Andreu / 03
Casa "Bloc"
**Finalista*

Autors / Autores

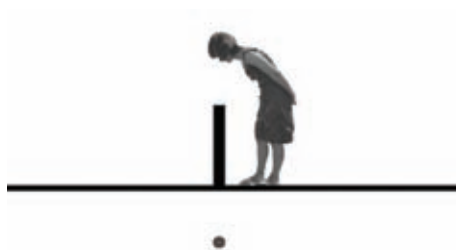
Emili Manrique
Cristina Gómez

Títol / Título

Guaitant

CAT: «Guaitant» proposa dues intervencions per obrir la Casa Bloc als vianants. D'una banda, continuar l'arbrat existent, un espai públic on es relacionin amb continuïtat la plaça del GATCPAC i l'avinguda de Torras i Bages. La segona intervenció ens vol apropar en imatges a moments de la Casa Bloc: un conjunt de balises que il·luminin puntualment la plaça i ens mostrin records que ens expliquin el valor d'aquesta casa.

ESP: «Guaitant» propone dos intervenciones para abrir la Casa Bloc a los vecinos. Por un lado, continuar el arbolado existente, un espacio público donde se relacionen con continuidad la plaza del GATCPAC y la avenida de Torras i Bages. La segunda intervención nos quiere acercar con imágenes a momentos de la Casa Bloc: un conjunto de balizas que iluminen puntualmente la plaza y nos muestren recuerdos que nos expliquen el valor de esta casa.

racons

Sant Andreu / 03
Casa "Bloc"
**Finalista*

Autors / Autores

Elsa Martí

Títol / Título

Casa Bloc
vs. Bloc Banc

CAT: La característica forma de S de la Casa Bloc canvia d'escala i es converteix en un banc –el Bloc Banc–, que per la seva geometria vol ser un lloc de trobada; mitjançant l'encadenament de diversos mòduls es dibuixa un sanefa en l'espai de trànsit entre el carrer i l'interior d'illa. Unes frases gravades a la superfície del banc expliquen la història del lloc.

ESP: La característica forma de S de la Casa Bloc cambia de escala y se convierte en un banco –el Bloc Banc–, que por su geometría pretende ser un lugar de encuentro; mediante el encadenamiento de diversos módulos se dibuja una cenefa en el espacio de tránsito entre la calle y el interior de manzana. Unas frases grabadas en la superficie del banco explican la historia del lugar.

racons

Sant Andreu / 03

Casa "Bloc"

**Finalista*

Autors / Autores

Joan Milelire
Mónica Martínez

Títol / Título

Tranquil·litat
novament

CAT: La proposta pretén recuperar el caràcter tranquil i de semiprivacitat del jardí, alhora que crea una pantalla acústica contra el soroll i el moviment del passeig de Torras i Bages. Aquest filtre consisteix en unes pantalles de formigó esbiaixades per tal d'obrir nombrosos passos als jardins, amb unes lletres encastades on es pot llegir el nom de l'edifici.

ESP: La propuesta pretende recuperar el carácter tranquilo y de semiprivacidad del jardín, a la vez que crea una pantalla acústica contra el ruido y el movimiento del paseo de Torras i Bages. Este filtro consiste en unas pantallas de hormigón en diagonal para abrir varios pasos a los jardines con unas letras estampadas donde puede leerse el nombre del edificio.

racons

■ *Sant Andreu / 03*
● *Casa Bloc*
**Guanyador*

Autors / Autores

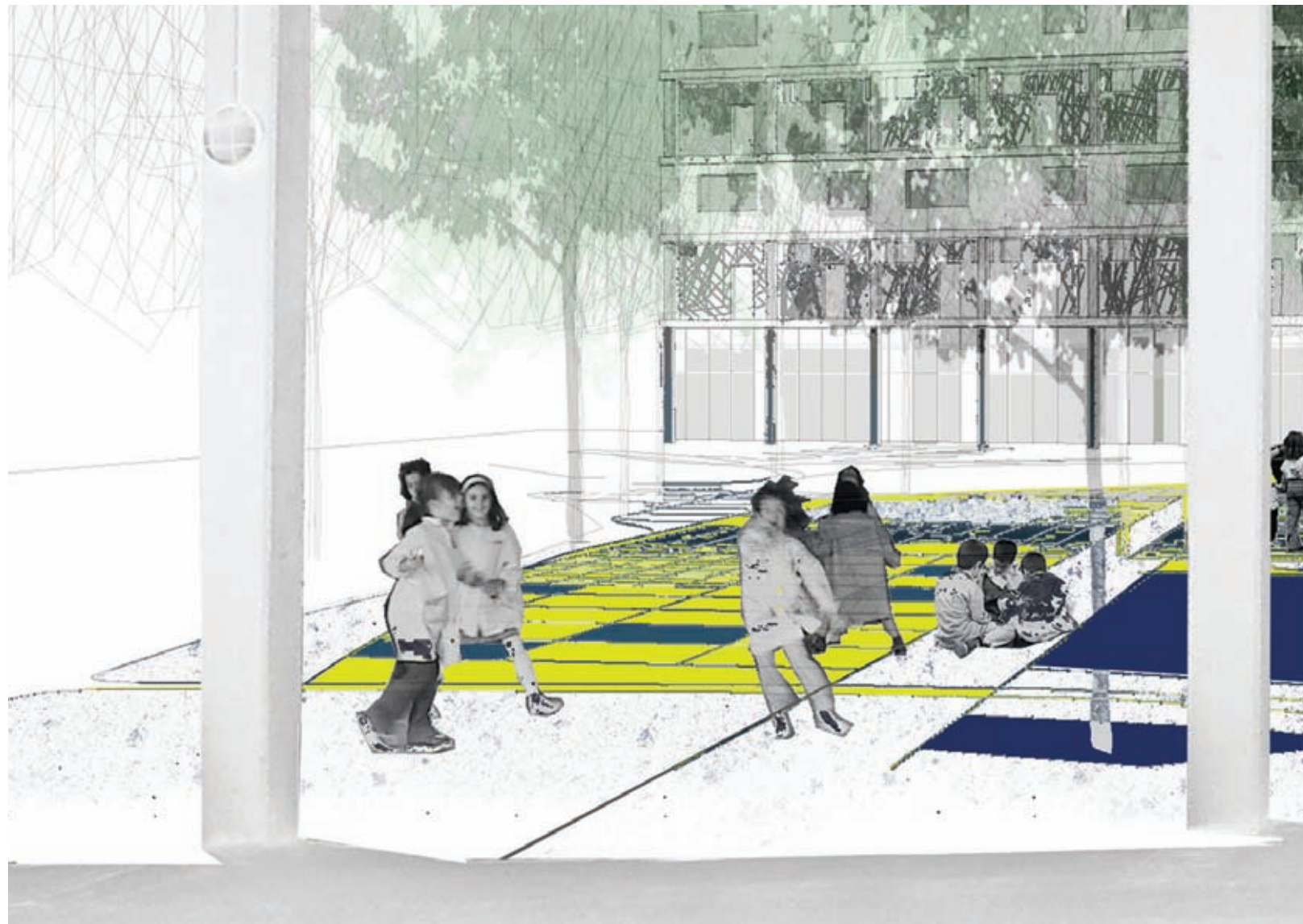
Joan Caba
Marta Masferrer
Jordi Peralta

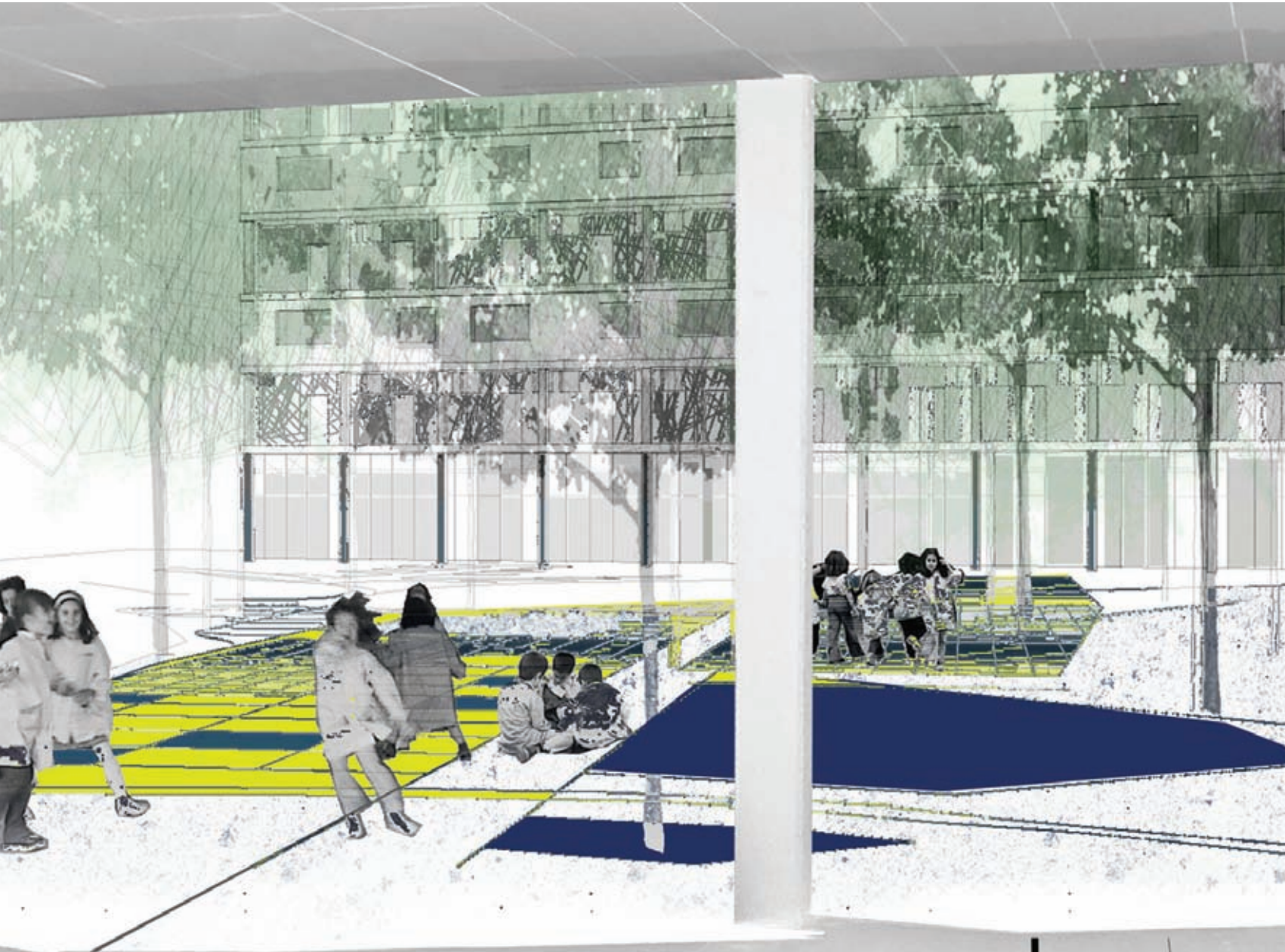
Títol / Título

**La BCN del
GATCPAC**

CAT: La figura del pla Macià (del qual la Casa Bloc era el model arquitectònic) construïda en un paviment cerca dos objectius encadenats: a l'evident homenatge i contextualització de l'obra del GATCPAC, s'hi suma la materialitat d'un element urbà de descobriment i joc que s'usarà i es trepitjarà.

ESP: La figura del plan Macià (del cual la Casa Bloc era el modelo arquitectónico) construida en un pavimento busca dos objetivos encadenados: al evidente homenaje y contextualización de la obra del GATCPAC se añade la materialidad de un elemento urbano de descubrimiento y juego para usar y pisar.

racons

Les Corts / 04

Carrer de la font del Lleó

racons

Les Corts / 04

Carrer de la font del Lleó

CAT: El carrer de la Font del Lleó, situat al barri de Pedralbes, comença en un revolt de l'avinguda de Pearson i acaba a la carretera de les Aigües.

El carrer s'ubica als antics terrenys de la finca de Santa Caterina, una casa torre que al segle XVII pertanyia als dominics. Constava d'una capella, uns cellers, una premsa, uns estables i altres dependències. També tenia cisterna i mina d'aigua. De fet, aquesta font és la que li va donar el nom popular a la finca: La Font del Lleó.

Ocupada durant la Guerra del Francès el 1808, va quedar abandonada després. En virtut de les lleis desamortitzadores de 1835, l'Estat va confiscar la torre i la finca. Finalment, va ser venuda en subhasta a Francesc Buxó i Oliana el 1842.

El 1918, un dels seus descendents, Joan Baptista Buxó i Font, va vendre la propietat a una societat anònima. El 1926, aquesta societat, anomenada Sant Pere Màrtir, va vendre uns sis mil metres quadrats dels terrenys a una empresa urbanitzadora de Joan Antoni Güell. Un any més tard, Jaime Balet i Viñas va obrir en una part de la finca el famós restaurant La Font del Lleó, que va donar vida i prestigi al lloc durant setanta anys i va suposar l'inici de l'obertura del que seria el futur carrer.

A mesura que avancem i que van desapareixent les cases, el terra es va

degradant cada vegada més fins a esdevenir un camí de terra a partir d'una plaça rodona on aparquen uns quants cotxes. Precisament a partir d'aquest emplaçament se centra aquesta quarta convocatòria de Racons Públics.

Aquest camí té importància i és un lloc molt transitat, sobretot durant els caps de setmana. Bicicletes, corredors de jòguing i excursionistes baixen i pugen per aquest camí que els porta a la carretera de les Aigües, una via molt concorreguda que ofereix unes grans vistes panoràmiques de la ciutat i que voreja el gran pulmó verd de Barcelona, el parc natural de Collserola, que fa vuit mil hectàrees.

Recordem que la carretera de les Aigües discorre pel cantó de mar de la serra de Collserola i s'estén entre els rius Llobregat i Besòs.

Va ser construïda a principis del segle XX per la Societat General d'Aigües de Barcelona i va ser destinada a conduir les aigües del dipòsit de Sant Pere Màrtir fins a la central del Tibidabo.

El carrer de la Font del Lleó és un dels últims carrers de Barcelona abans d'arribar a Collserola i és l'únic accés per als veïns de Pedralbes i de les Corts que vulguin gaudir d'aquest lloc.

Amb aquesta quarta convocatòria, proposem per primer cop una nova tipologia de racó que necessitarà un enfocament i un tractament paisatgístics amb una atenció especial a l'accessibilitat, la vegetació, el discurs de les aigües i la forma del relleu.

No oblidem que Barcelona s'ha construït entre rius i entre mar i muntanya, i que els seus espais naturals també formen part de la seva identitat.

ESP: La calle de la Font del Lleó, situada en el barrio de Pedralbes, empieza en una curva de la avenida de Pearson para acabar en la carretera de Les Aigües.

La calle se ubica en los antiguos terrenos de la finca de Santa Caterina, una casa torre que en el siglo XVII pertenecía a los dominicos. Contaba con una capilla, unas bodegas, una prensa, unos establos y otras dependencias. También tenía cisterna y mina de agua. De hecho, esta fuente es la que le dio el nombre popular a la finca: La Font del Lleó

Ocupada durante la Guerra del Francés en 1808, quedó abandonada después. En virtud de las leyes desamortizadoras de 1835, el Estado confiscó la torre y la finca. Finalmente, fue vendida en subasta a Francesc Buxó i Oliana en 1842.

En 1918, uno de sus descendientes, Joan Baptista Buxó i Font, vendió la propiedad a una sociedad anónima. En 1926, esta sociedad, llamada San Pedro Màrtir, vendió unos seis mil metros cuadrados de los terrenos a una empresa urbanizadora de Joan Antoni Güell. Un año más tarde, Jaime Balet i Viñas abrió en una parte de la finca el famoso restaurante La Font del Lleó, que dio vida y prestigio al lugar durante setenta años y supuso el inicio de la apertura de lo que sería la futura calle.

A medida que avanzamos y que van desapareciendo las casas, el suelo se va degradando cada vez más hasta convertirse en un camino de tierra a partir de una plaza redonda donde aparcan varios coches. Precisamente a partir de este emplazamiento se centra esta cuarta convocatoria de Racons Públics.

Este camino tiene importancia y es un lugar muy transitado, sobre todo durante los fines de semana. Bicicletas, corredores de jogging y excursionistas bajan y suben por este camino que les lleva a la carretera de Les Aigües, vía muy concurrida que ofrece unas grandes vistas panorámicas de la ciudad y que bordea el gran pulmón verde de Barcelona, el parque natural de Collserola, con sus ocho mil hectáreas.

Recordemos que la carretera de Les Aigües discurre por el lado de mar de la sierra de Collserola y se extiende entre los ríos Llobregat y Besòs.

Fue construida a principios del siglo XX por la sociedad General de Aguas de Barcelona y destinada a conducir las aguas del depósito de Sant Pere Màrtir hasta la central del Tibidabo.

La calle de la Font del Lleó es una de las últimas calles de Barcelona antes de llegar a Collserola y es el único acceso para los vecinos de Pedralbes y de Les Corts que quieran disfrutar de este lugar.

Con esta cuarta convocatoria, proponemos por primera vez una nueva tipologia de rincón que necesitará de un enfoque y un tratamiento paisajísticos con una

atención especial a la accesibilidad, la vegetación, el discurso de las aguas y la forma del relieve.

No olvidemos que Barcelona se ha construido entre ríos y entre mar y montaña, y que sus espacios naturales también forman parte de su identidad.

racons

Les Corts / 04
Carrer de la font del Lleó
**Finalista*

Autors / Autores

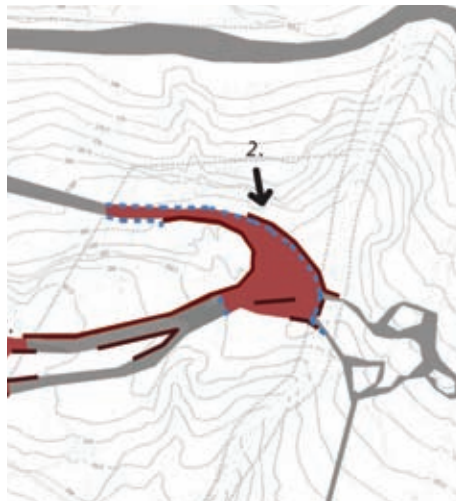
Arnau Corberó
Marc Fabrés

Títol / Título

Checkpoint
Font del Lleó

CAT: Els autors proposen un sistema de murs, paviments i canalitzacions d'aigua per recuperar els trams afectats per l'erosió, evitar-ne una degradació futura i adaptar-ho als canvis de programa que comportarà la revitalització d'aquest indret convertint-lo en un *checkpoint*, una zona de descans, d'aparcament i de trobada per als seus futurs usuaris.

ESP: Los autores proponen un sistema de paredes, pavimentos y canalizaciones de agua para recuperar los tramos afectados por la erosión, evitar la futura degradación y adaptarlo a los cambios de programa que conllevará la revitalización de este lugar convirtiéndolo en un *checkpoint*, una zona de descanso, de aparcamiento y de encuentro para sus futuros usuarios.

racons

Les Corts / 04
Carrer de la font del Lleó
**Finalista*

Autors / Autores

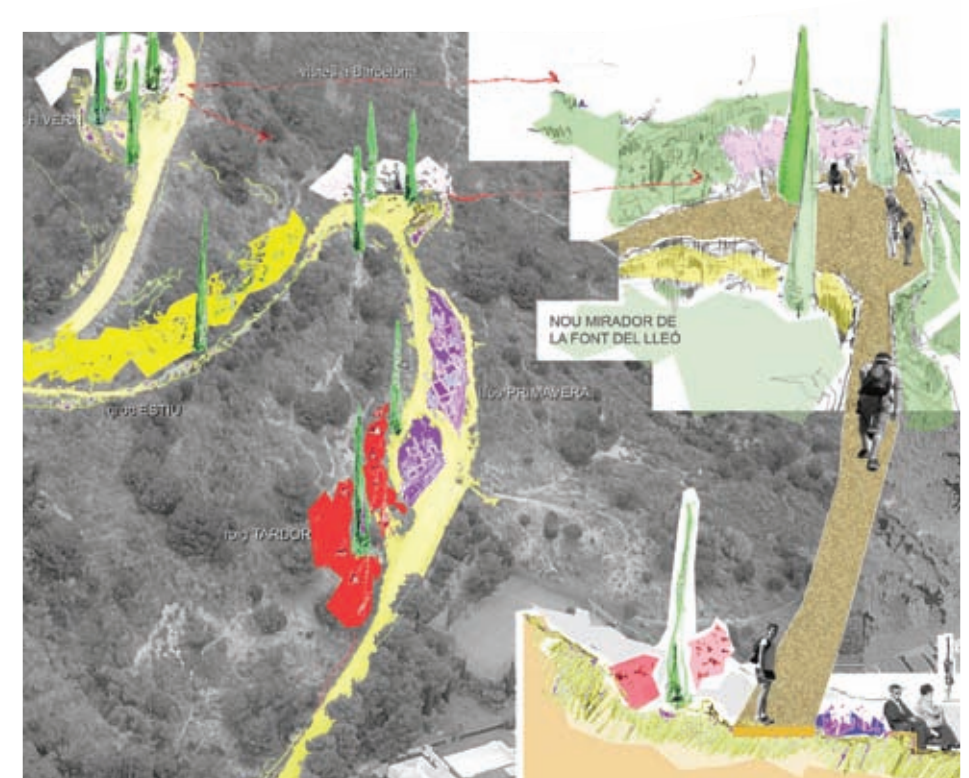
Marta Masferrer

Títol / Título

**Primavera, estiu,
 tardor, hivern,
 i primavera**

CAT: És una intervenció que usa la flora autòctona de Collserola per minimitzar-se en el paisatge. Floració, cromatisme i olors com a indicadors del pas del temps.

ESP: Es una intervención que usa la flor autóctona de Collserola para minimizarse en el paisaje. Floración, cromatismo y olores como indicadores del paso del tiempo.

racons

Les Corts / 04

Carrer de la font del Lleó

**Finalista*

Autors / Autores

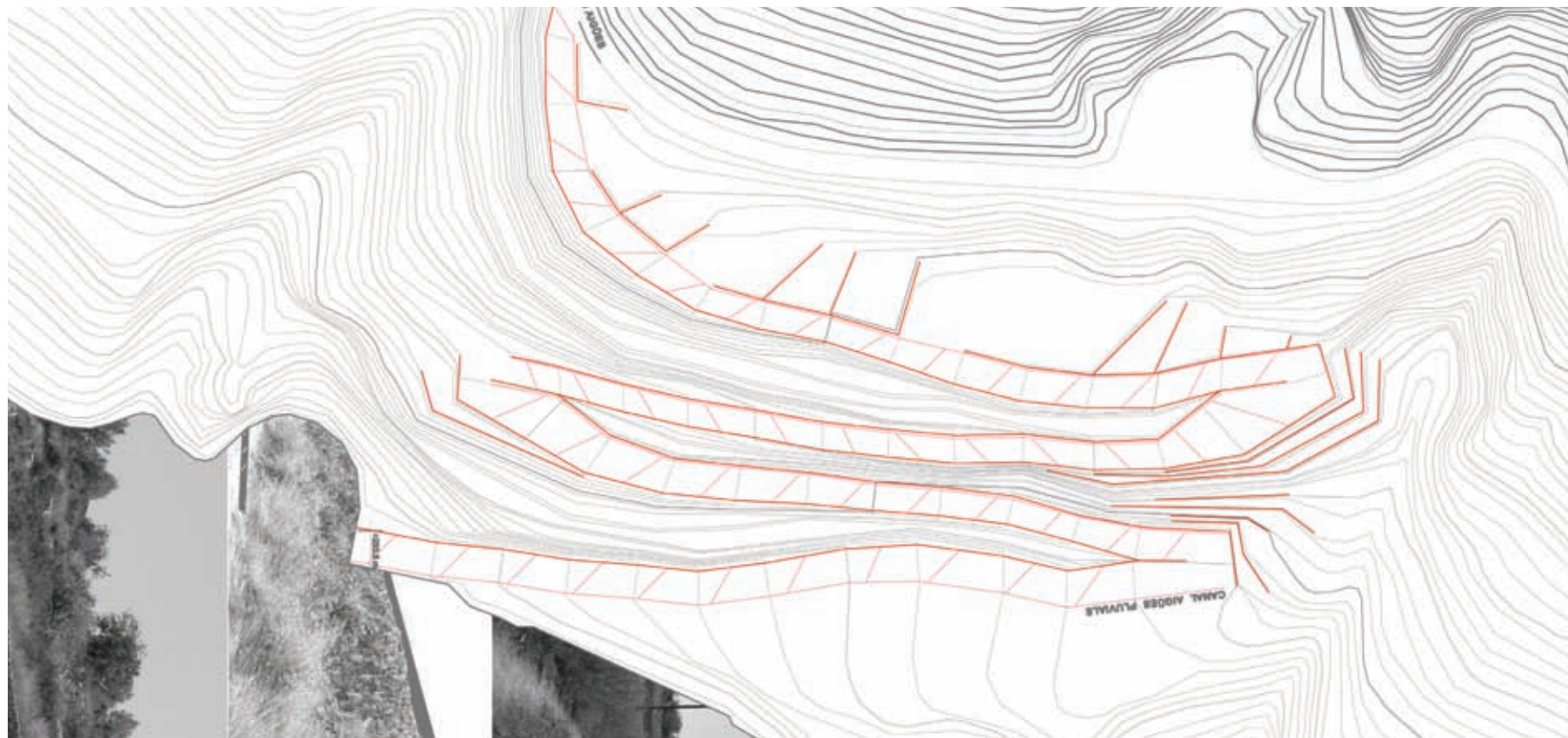
Javier Villacorta

Títol / Título

**Rampa ascendent
sobre l'herba**

CAT: «Rampa ascendent entre l'herba»
pretén ser un sistema de murs de pedra
seca i desagües que generi uns plans
transitables. La gent puja còmodament
entre la vegetació autòctona generant
camins lliures i racons cap a les vistes.

ESP: «Rampa ascendent entre l'herba»
pretende ser un sistema de muros de
piedra seca y desagües que generen unos
llanos transitables. La gente sube cómoda
entre la vegetación autóctona generando
caminos libres y rincones hacia las vistas.

racons

Les Corts / 04
Carrer de la font del Lleó
*Guanyador

Autors / Autores

Miquel Ollé
Sofia Mataix

Títol / Título

Regeneració

CAT: El projecte es basa a obrir l'esplanada existent, recuperar els accessos al parc de l'Oreneta, la pineda i la font, pensant de convertir un espai de pas en un lloc per gaudir de les vistes, de l'esport i del lleure amb un gran respecte pel medi ambient i amb un manteniment mínim, remarcant la dualitat mar-muntanya i el límit urbs-natura.

ESP: El proyecto se basa en abrir la explanada existente, recuperar los accesos al parque de La Oreneta, la pineda y la fuente, pensando en convertir un espacio de paso en un lugar para disfrutar de las vistas, del deporte y del ocio con un gran respeto por el medio ambiente y con un mínimo mantenimiento, remarcando la dualidad mar-montaña y el límite urbe-naturaleza.

racons

Sant Martí / 05

Cementiri del poble nou

racons

Sant Martí / 05 *Cementiri del poble nou*

CAT: Com a solució als problemes d'insalubritat ocasionats per les fosses parroquials que existien dins la ciutat emmurallada, el bisbe de Barcelona Josep Climent va fundar, l'any 1775, el primer recinte funerari fora muralles, en el seu actual enclavament a prop de la platja de la Marbella.

Situat a més d'un quilòmetre de la ciutat i en una zona despoblada, va suposar una manera molt diferent d'entendre els ritus funeraris.

Antigament, la tradició es basava en la unitat entre parròquia, cementiri i barri. La construcció d'aquest recinte, que no formava part de cap comunitat, va provocar un cert rebuig inicial entre la població.

El cementiri original va ser enderrocat per les tropes napoleòniques el 1813 durant la Guerra del Francès. El bisbe Sitjar va decidir iniciar-ne la reconstrucció i encarregà l'obra a Antonio Ginesi, un jove arquitecte italià resident a Barcelona en qualitat de vicecònsol del gran ducat de la Toscana.

Les característiques del projecte de Ginesi, inspirat en el cementiri de tipus mediterrani, són una planta rectangular de tipus claustral, envoltada de murs elevats, una entrada monumental acompanyada per una plaça semicircular, una capella i dependències auxiliars.

Les formes neoclàssiques, l'espai d'enterraments igualitaris, la simetria

i tanmateix l'efecte d'ordre i serenitat reflecteixen els gustos estètics i les aspiracions polítiques de les noves classes emergents a la ciutat.

Orientada cap a la ciutat, la façana del recinte, amb la seva simetria i la regularitat de les seves formes, la seva monumentalitat continguda i l'exotisme dels elements egipcis, caracteritza el neoclassicisme de Ginesi, que trenca de manera radical amb els estils gòtics o barrocs dels edificis religiosos de l'època.

A partir de la mort d'Antonio Ginesi l'any 1824, es produeixen modificacions en el projecte inicial i s'hi imposa l'objectiu d'aconseguir una rendibilitat més gran mitjançant la densificació.

El canvi més radical en aquest sentit va ser la desaparició dels grans espais de jardí interior del recinte. La comparació amb la desaparició similar de les àmplies zones de jardí previstes al centre de les illes de l'Eixample ens mostra que el moviment especulatiu i la cerca de la màxima rendibilitat fou un fet constant en la planificació de la ciutat al llarg del segle XIX.

A partir de 1850, per manca d'espai per a més morts dins el cementiri, les autoritats van començar-hi les obres d'ampliació. Si el projecte de Ginesi expressava les noves idees d'igualitarisme de principis del segle XIX, les obres que van començar vers 1850 reflectien la nova estructura social que s'estava imposant a la ciutat. La nova elit

econòmica barcelonina, que va aconseguir l'enderroc de les muralles i faria possible la celebració de l'Exposició Universal de 1888, va fer construir els pavellons situats al departament II del cementiri. Aquest nou recinte funerari, projectat per Miquel Garriga i Roca i realitzat per Joan Nolla, concentra la tasca d'escultors i arquitectes famosos de l'època i reflecteix la voluntat de la burgesia barcelonina de fer exhibició de la seva opulència i prestigi social. Podem trobar en el cementiri les sepultures de personatges il·lustres que van protagonitzar moments que marcaren l'evolució de la ciutat, com ara Narcís Monturiol, Valentí Almirall, Narcís Oller i Anselm Clavé.

Un passeig pel cementiri ofereix un itinerari artístic rellevant, amb escultures dels germans Vallmitjana, de Rossend Nobas, Josep Reynés, Joan Roig Solé i Rafael Atché, figures molt representatives de l'art català. També hi destaquen els arquitectes Francesc Daniel Molina, Elies Rogent, Josep Vilaseca, Josep Fontserè, Josep Oriol Mestres i Enric Sagnier, entre d'altres.

El cementiri acull el període que va des de 1775 fins a la celebració de l'Exposició Universal de 1888. Fou aleshores quan el de Montjuïc, inaugurat el 1883, li prengué el relleu.

La major part de les grans famílies, i tanmateix altres classes socials de la ciutat, van començar a desertar del cementiri del Poblenou cap al nou recinte funerari. Aquesta tendència es reflecteix clarament en l'escassetat de panteons i elements

modernistes al Poblenou i ens mostra com els cementiris poden oferir-nos una lectura de la història de la ciutat.

Històricament, el barri i el cementiri s'han ignorat mútuament i han viscut donant-se l'esquena, tal com ho demostra la imponent tàpia de la façana sud del carrer de Taulat, que s'enfronta als habitatges de la façana oposada i elimina qualsevol possibilitat de diàleg.

Tot el perímetre nord del cementiri ofereix un paisatge de desolació. El carrer de Taulat, un veritable magatzem de cotxes, ofereix unes voreres minúscules, i el passatge del Cementiri Vell, amb unes edificacions ruïnoses i espais residuals i abandonats, sembla terra morta.

Però l'èxit de les visites turístiques al cementiri demostra l'interès per una infraestructura que mai no va ser pensada per formar part de la ciutat compacta. Els murs del cementiri mediterrani, que semblen amagar secrets inconfessables, són el tema que volem proposar en aquesta cinquena convocatòria de la segona edició de Racons Públics, amb l'objectiu de qüestionar i replantejar la relació entre la ciutat dels vius i la dels morts.

ESP: Como solución a los problemas de insalubridad ocasionados por las fosas parroquiales que existían dentro de la Barcelona amurallada, el obispo de Barcelona Josep Climent fundó, en el año 1775, el primer recinto funerario de Barcelona, extramuros, en su actual ubicación cerca de la playa de la Marbella.

Situado a más de un kilómetro de la ciudad, y en una zona despoblada, supuso una manera muy distinta de entender los ritos funerarios. Antiguamente, la tradición se basaba en la unidad entre parroquia, cementerio y barrio. La construcción de este cementerio, que no formaba parte de ninguna comunidad, provocó un cierto rechazo inicial entre la población.

El cementerio fue destruido por las tropas napoleónicas en 1813 durante la Guerra de la Independencia. El obispo Sitjar decidió emprender su reconstrucción y encargó la obra a Antonio Ginesi, joven arquitecto italiano residente en Barcelona en calidad de vicedónsul del gran ducado de la Toscana.

Las características del proyecto de Ginesi, inspirado en el cementerio de tipo mediterráneo, son una planta rectangular de tipo claustal, rodeada de muros elevados, una entrada monumental rodeada por una plaza semicircular, una capilla y dependencias auxiliares.

Las formas neoclásicas, el espacio de entierros igualitarios, la simetría así como el efecto de orden y serenidad reflejan los gustos estéticos y las aspiraciones políticas de las nuevas clases emergentes de la ciudad. Orientada hacia ésta, la fachada del recinto, con su simetría y la regularidad de sus formas, su sencilla monumentalidad y el exotismo de los elementos egipcios, caracterizan el neoclasicismo de Ginesi, que rompe radicalmente con los estilos góticos o barrocos de los edificios religiosos del momento.

A partir de la muerte de Antonio Ginesi, en 1824, se producen modificaciones en el proyecto inicial y se impone el objetivo de conseguir una mayor rentabilidad mediante la densificación.

El cambio más radical en este sentido fue la desaparición de grandes espacios ajardinados en el interior del recinto. La comparación con la similar desaparición de las amplias zonas de jardín previstas en el centro de las manzanas del Eixample nos muestra que el movimiento especulativo y la búsqueda de la máxima rentabilidad fue un hecho constante en la urbanización de la ciudad a lo largo del siglo XIX.

A partir de 1850, por la falta de espacio para los entierros en el cementerio, las autoridades municipales emprendieron obras de ampliación del mismo. Si el proyecto de Ginesi expresaba las nuevas ideas de igualitarismo de principios del siglo XIX, las obras que empezaron hacia 1850 reflejaban la nueva estructura social que se estaba imponiendo en la ciudad. La nueva élite económica barcelonesa, que consiguió derribar las murallas y haría posible la celebración de la Exposición Universal de 1888, hizo construir los panteones situados en el departamento II del cementerio. Este nuevo recinto funerario, proyectado por Miquel Garriga y Roca y realizado por Joan Nolla, concentra el trabajo de escultores y arquitectos famosos de la época y refleja la voluntad de la burguesía barcelonesa de exhibir su opulencia y prestigio social.

Podemos encontrar en el cementerio las sepulturas de personajes ilustres que protagonizaron momentos que marcaron la

evolución de la ciudad, como por ejemplo Narcís Monturiol, Valentí Almirall, Narcís Oller y Anselm Clavé.

Un paseo por el cementerio ofrece un itinerario artístico relevante, con esculturas de los hermanos Vallmitjana, de Rossend Nobas, Josep Reynés, Joan Roig Solé y Rafael Atché, figuras muy representativas del arte catalán. También destacan los arquitectos Francesc Daniel Molina, Elies Rogent, Joseph Vilaseca, Josep Fontseré, Joseph Oriol Mestres y Enric Sagnier, entre otros.

El cementerio engloba el período que va desde 1775 hasta la celebración de la Exposición Universal de 1888. Es entonces cuando el de Montjuïc, inaugurado en 1883, toma el relevo.

La mayoría de las grandes familias, así como otras clases sociales barcelonesas, empezaron a desertar del cementerio del Poblenou hacia el nuevo recinto funerario. Esa tendencia se refleja claramente en la escasez de panteones y elementos modernistas en el cementerio del Poblenou y nos muestra que los cementerios pueden ofrecernos una lectura de la historia de la ciudad.

Históricamente, el barrio y el cementerio se han ignorado mutuamente y han vivido dándose la espalda, como lo demuestra la imponente tapia de la acera de la calle de Taulat, que se contrapone a los edificios de la acera de enfrente y elimina cualquier posibilidad de diálogo.

Todo el perímetro norte del cementerio ofrece un paisaje desolado. La calle de

Taulat, un verdadero almacén de coches, ofrece unas aceras nimias, y el pasaje del Cementiri Vell, con unas edificaciones a punto de ruina y espacios residuales sin pavimentar, parece tierra de nadie.

Pero el éxito de las visitas turísticas en el cementerio demuestra el interés por una infraestructura que nunca fue pensada para formar parte de la ciudad compacta. Los muros del cementerio mediterráneo, que parecen ocultar secretos inconfesables, son el tema que proponemos para esta quinta convocatoria de la segunda edición de Racons Públics, con el objetivo de cuestionar y replantear la relación entre la ciudad de los vivos y la de los muertos.

racons

Sant Martí / 05
Cementiri del poble nou
**Finalista*

Autors / Autores

Alba Platero

Títol / Título

Esculpir el muro

CAT: El mur del cementiri del Poblenou té l'interior saturat d'ofrenes i colors dels nínxols i per fora és un mur cec. Aquest projecte planteja que part del que passa

dintre podria insinuar-se a l'exterior en forma de baix relleu invertit, en el qual els contorns de les tombes s'insinuessin com finestres i algunes concavitats poguessin arribar a albergar il·luminació nocturna.

ESP: El muro del cementerio del Poble-nou tiene el interior saturado de ofrendas y colores de los nichos y por fuera es un muro ciego. Este proyecto plantea que algo de lo que pasa dentro podría insinuarse en el exterior en forma de bajo relieve invertido, en el que los contornos de las tumbas se insinuasen como ventanas y algunas concavidades pudiesen llegar a albergar iluminación nocturna.

racons

Sant Martí / 05
Cementiri del poble nou
**Finalista*

Autors / Autores

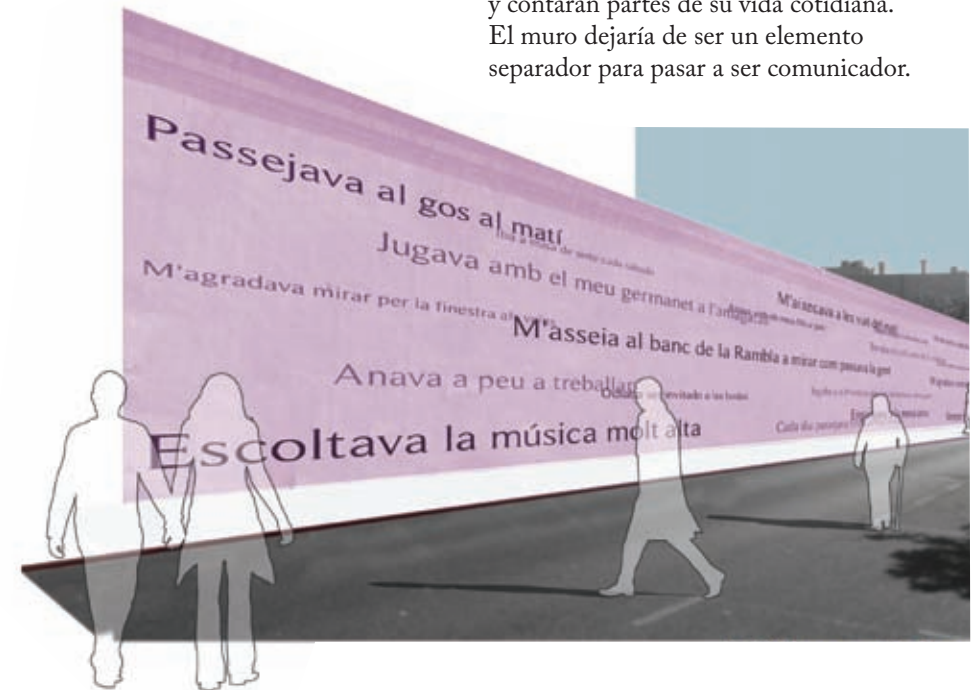
Laura Cot
Mª Victoria Castillo

Títol / Título

Vida cotidiana

CAT: Les autores parteixen del terme intrahistòria, introduït per Miguel de Unamuno per referir-se a la vida tradicional. En el seu projecte intenten establir un diàleg amb els vius a través de frases pintades en tons malva que semblen estar en moviment, com si les persones enterrades parlessin i expliquessin parts de la seva vida quotidiana. El mur deixaria de ser un element separador per esdevenir comunicador.

ESP: Las autoras parten del término intrahistoria, introducido por Miguel de Unamuno para referirse a la vida tradicional. En su proyecto intentan establecer un diálogo con los vivos a través de frases pintadas en tonos malvas que parecen estar en movimiento, como si las personas enterradas hablasen y contarán partes de su vida cotidiana. El muro dejaría de ser un elemento separador para pasar a ser comunicador.

racons

Sant Martí / 05
Cementiri del poble nou
**Finalista*

Autors / Autores

Miquel Vila

Títol / Título

Sense Títol

CAT: L'autor proposa obrir l'espai interior a l'exterior mitjançant unes obertures a través del mur perimetral per poder mostrar la monumentalitat que s'amaga a l'interior. Aquest mur, actualment molt degradat, quedaria revestit amb una pell de formigó d'aspecte rocós per simbolitzar que tots els éssers humans són fets del mateix material i pertanyen a la terra. D'algunes d'aquestes obertures sortirien plantes amb floracions diverses.

ESP: El autor propone abrir el espacio interior al exterior mediante unas aberturas a través del muro perimetral para poder enseñar la monumentalidad escondida en el interior. Este muro, actualmente muy degradado, quedaría revestido con una piel de hormigón de aspecto rocoso para simbolizar que todos los seres humanos son del mismo material y pertenecen a la tierra. De algunas de estas aberturas saldrían plantas con floraciones diversas.

racons

■ *Sant Martí / 05*
 ● *Cementiri del poble nou*
 **Guanyador*

Autors / Autores

Maria Botía

Títol / Título

Cantonades

CAT: El discurs d'aquest projecte és cosir el territori: la part (cementiri) amb el tot (la ciutat). Cal donar valor a un carrer que camina coix i està descompensat.

Un mur aplacat a trossos on, a més, la vorera s'eixampla per aconseguir potenciar el valor de la trobada.

En aquests punts, el verd (arbres) salta a l'altre costat de la via i aquest aplacat salta al paviment de l'altra banda per constituir un lligam que permeti l'ambigüitat, la sorpresa i la barreja. De nit, aquests panells aplacats amaguen llum per convertir les cantonades, de nou, en punts de trobada.

ESP: El discurso de este proyecto es coser el territorio: la parte (cementerio) con el todo (la ciudad). Pretende dar valor a una calle que camina coja y esta descompensada.

Un muro aplacado a trozos donde, además, la acera se ensancha para conseguir potenciar el valor del encuentro. En estos puntos el verde (árboles) salta al otro lado de la vía y este aplacado salta al pavimento del otro lado para constituir un vínculo que permita la ambigüedad, la sorpresa y la mezcla.

Por la noche, estos paneles aplacados esconden luz para convertir las esquinas, de nuevo, en puntos de encuentro.

racons

Gràcia / 06

Placeta Lesseps

racons

Gràcia / 06 'Placeta Lesseps'

CAT: Antiga confluència de camins i torrents, la plaça de Lesseps és una peça clau dins la ciutat, uns dels principals centres perifèrics juntament amb les places d'Espanya, Francesc Macià, la Bonanova o Lluçmajor. Està situada a la intersecció dels dos dels eixos bàsics que estructuraven la trama urbana, l'eix mar-muntanya –la Rambla, passeig de Gràcia, carrer Gran de Gràcia–, espina dorsal de la ciutat, i la Ronda del Mig. És un dels principals nusos viaris de Barcelona que potenciarà encara més la línia 9 del metro.

De fet, el naixement de Gràcia es pot atribuir, en part, a l'assentament dels carmelites a l'actual plaça de Lesseps. El 1626, en un extrem del que és avui aquesta plaça, es va fundar el noviciat dels carmelites de Sant Josep, procedents d'un convent situat a l'actual mercat de la Boqueria a la Rambla.

Aquest convent es trobava al camí reial que aprofitava l'antiga carretera romana que unia Barcino i Castrum Octavianum (Sant Cugat del Vallès). A poc a poc, es van anar establint masies al voltant del convent. Si en la primera meitat del segle XVII només hi havia una dotzena de cases registrades a Gràcia, a principis del segle XIX n'eren més de dues-centes cinquanta. Molt a poc a poc, Gràcia va anar creixent com a barri extramurs de Barcelona proporcionalment a les dificultats que tenia Barcelona per acollir més habitants i activitats dins les seves muralles.

La plaça dels Josepets va desaparèixer els anys seixanta amb l'enderrocament d'uns edificis mitgers amb la plaça de la Creu, i, arran de la unificació d'ambdues places, el conjunt es va urbanitzar.

Però es va trigar poc a plantejar una renovació que estava condicionada per la construcció del primer cinturó de ronda. El gran debat urbanístic, polític i ciutadà que va sorgir aleshores es va resoldre sense satisfer a gairebé ningú amb uns vials a mig soterrar i una plaça a mig elevar. Per la plaça passava el primer cinturó (ronda del General Mitre–travessera de Dalt), que dificultava el pas dels vianants i també la circulació entre el nucli històric de Gràcia i els barris de Vallcarca, de la Salut i de l'Hospital Militar. La intensa polèmica i les protestes ciutadanes van allargar el procés, cosa que va fer que la plaça s'anomenés «la dels cinc alcaldes»: el pla va sorgir en el mandat de Josep Maria de Porcioles i es va debatre amb Enric Masó, i l'obra es va iniciar amb Joaquim Viola i va acabar amb Josep Maria Socias i Humbert. Manuel Font Altaba en va realitzar les obres d'ajardinament. Més enllà del projecte urbanístic, va ser un episodi d'intensa lluita veïnal que reflectia una Barcelona que aspirava a desfer-se d'una dictadura quan el poder tradicional va haver de lluitar amb les forces socials emergents.

Trenta anys més tard, al cap de tres anys d'obres i un procés de participació complicat, la plaça s'ha remodelat amb la signatura de l'arquitecte Albert Viaplana. Acull la central de recollida pneumàtica de residus i és un nus de comunicacions

que uneix els districtes de Gràcia i Sarrià-Sant Gervasi amb una entrada a la línia 3 del metro i, en un futur, a la línia 9. La reforma ha fet guanyar a la plaça sis mil metres quadrats, la majoria per l'ampliació de les voreres.

El racó que proposem per a aquesta sisena convocatòria de Racons Públics és una placeta situada a la mateixa plaça de Lesseps, en la prolongació del carrer del Torrent de l'Olla i que, malgrat haver estat pavimentada, ha quedat fora de la remodelació. Aquest espai, fruit de l'enderrocament d'unes cases, està ocupat per un quiosc de premsa tancat des de fa anys, un altre de lliminadures i gelats, uns contenidors de reciclatge i quatre arbres. Una mitgera de dos nivells que correspon al mur d'una casa suburbana, de finals del segle XIX, i del seu jardí presideix aquest salonet. La millora d'aquest racó haurà de plantejar el tractament de la mitgera conjuntament amb la reorganització de la placeta. Davant d'aquestes perspectives, ja podem avançar que el quiosc de diaris es podrà moure a un lateral cap al carrer d'Albacete per deixar lliure l'espai central.

L'ambient que proporciona la casa unifamiliar, la seva arquitectura, el seu jardí amb vegetació abundant i una gran palmera ens ofereixen una mirada cap al passat que seria convenient respectar cercant ara una certa continuïtat amb el conjunt de la nova plaça de Lesseps.

ESP: Antigua confluencia de camins y torrentes, la plaza de Lesseps es una pieza clave dentro de la ciudad, unos de los

principales centros periféricos junto con las plazas de España, Francesc Macià, la Bonanova o Lluçmajor. Está situada en la intersección de dos de los ejes básicos que estructuran la trama urbana, el eje mar-montaña –la Rambla, paseo de Gràcia, calle Gran de Gràcia–, espina dorsal de la ciudad, y la Ronda del Mig. Es uno de los principales nudos del tráfico de Barcelona que potenciará más aún la línea 9 del metro.

De hecho, el nacimiento de Gràcia se puede atribuir, en parte, al asentamiento de los carmelitas en la actual plaza de Lesseps. En 1626, en un extremo de lo que es hoy esta plaza, se fundó el noviciado de los carmelitas de Sant Josep, procedentes de un convento situado en el actual mercado de la Boqueria en la Rambla.

Ese convento se encontraba en el camino real que aprovechaba la antigua carretera romana que unía Barcino y Castrum Octavianum (Sant Cugat del Vallès). Poco a poco, se fueron estableciendo masías alrededor del convento. Si en la primera mitad del siglo XVII sólo había una docena de casas registradas en Gràcia, a principios del siglo XIX eran más de doscientas cincuenta.

Muy despacio, Gràcia fue creciendo como barrio extramuros de Barcelona proporcionalmente a las dificultades que tenía Barcelona para acoger más habitantes y actividades dentro de sus murallas.

La plaza de los “Josepets” desapareció en los años sesenta con el derribo de unos edificios medianeros con la plaza

de la Creu, y, a raíz de la unificación de ambas plazas, el conjunto se urbanizó. Pero se tardó poco en plantearse una renovación que estaba condicionada por la construcción del primer cinturón de ronda. El gran debate urbanístico, político y ciudadano que surgió entonces se resolvió sin satisfacer a casi nadie con unos viales a medio soterrar y una plaza a medio elevar. Por la plaza pasaba el primer cinturón (ronda del General Mitre-Travessera de Dalt), que dificultaba el paso de los peatones y también la circulación entre el núcleo histórico de Gràcia y los barrios de Vallcarca, de la Salut y del Hospital Militar. La intensa polémica y las protestas ciudadanas alargaron el proceso, lo que hizo que la plaza se llamara «la de los cinco alcaldes»: el plan surgió en el mandato de Josep Maria de Porcioles y se debatió con Enric Masó, y la obra se inició con Joaquim Viola y acabó con Josep Maria Socias i Humbert. Manuel Font Altaba realizó las obras de ajardinamiento. Más allá del proyecto urbanístico, fue un episodio de intensa lucha vecinal que reflejaba una Barcelona que aspiraba a deshacerse de una dictadura cuando el poder tradicional tuvo que luchar con las fuerzas sociales emergentes.

Treinta años más tarde, después de tres años de obras y de un complicado proceso de participación, se ha remodelado la plaza con la firma del arquitecto Albert Viaplana. Acoge la central de recogida neumática de residuos y es un nudo de comunicaciones que une los distritos de Gràcia y Sarrià-Sant Gervasi con una entrada a la línea 3 del metro y, en un

futuro, a la línea 9. La reforma ha hecho ganar a la plaza seis mil metros cuadrados, la mayoría por la ampliación de las aceras. El rincón que proponemos para esta sexta convocatoria de Racons Públics es una plazoleta situada en la propia plaza de Lesseps en la prolongación de la calle Torrent de l'Olla y que, a pesar de haber sido pavimentada, ha quedado como fuera de la remodelación. Este espacio, fruto del derribo de unas casas, está ocupado por un quiosco de prensa cerrado desde hace años, otro de chucherías y helados, unos contenedores de reciclaje y cuatro árboles.

Una medianera de dos niveles que corresponde al muro de una casa suburbana, de finales del siglo XIX, y de su jardín preside este saloncito. La mejora de este rincón tendrá que plantear el tratamiento de la medianera conjuntamente con la reorganización de la plazoleta. Ante estas perspectivas, ya podemos adelantar que el quiosco de periódicos se podrá mover lateralmente hacia la calle de Albacete para dejar libre el espacio central.

El ambiente que proporciona la casa unifamiliar, su arquitectura, su jardín con abundante vegetación y una gran palmera nos ofrecen una mirada hacia el pasado que sería conveniente respetar buscando a la vez una cierta continuidad con el conjunto de la nueva plaza de Lesseps.

racons

Gràcia / 06
 'Placeta Lesseps'
 *Finalista

Autors / Autores

Joan Cané
Carla Rossich
Assaf Dori

Títol / Título

NovaTOPOverda

CAT: Els autors proposen un únic element coherent, una mitgera verda que es transforma en plaça, una nova topografia verda com a espai creat per llistons de fusta resistent col·locats horitzontalment que s'eixamplen des del mur, separats per permetre el pas de vegetació enfiladissa, com si emergís del jardí veí.

ESP: Los autores proponen un único elemento coherente, una medianera verde que se transforma en plaza, una nueva topografía verde como espacio creado por listones de madera resistentes colocados horizontalmente que se ensanchan desde el muro, separados para permitir el paso de vegetación enredadera, como si emergiese del jardín contiguo.

racons

Gràcia / 06
 'Placeta Lesseps'
 *Finalista

Autors / Autores

Gerard Morgui
Jordi Brunés
Àlex Rius

Títol / Título

Plec

CAT: Proponen interpretar l'espai com un escenari en què la plaça i la mitgera tenen el mateix tractament, on el pla del terra es plega i s'aixeca per sobre de la mitgera. Els elements d'un tenen la seva rèplica en l'altre, de manera que el vianant és un actor que participa tant a la plaça com a la mitgera.

ESP: Proponen interpretar el espacio como un escenario en que la plaza y la medianera tienen el mismo tratamiento, donde la superficie del suelo se dobla y se levanta por encima de la medianera. Los elementos de uno tienen su réplica en el otro, de manera que el peatón es un actor que participa tanto en la plaza como en la medianera.

racons**Gràcia / 06****'Placeta Lesseps'*****Guanyador Ex-Aequo****Autors / Autores****Antón Chacártegui
David García****Títol / Título****L'albereda de Lesseps**

CAT: Partint de que "el racó de la plaça Lesseps" està format per dos plans cecs, l'horitzontal i el vertical, i que el podríem assimilar com un escenari teatral encarat a uns espectadors que caminen per aquest espai de transició entre la plaça Lesseps i la sorollosa vorera de la ronda del mig, l'objectiu del projecte que plantegen els autors es trobar la manera de que aquest racó es converteixi en un espai de neteja mental al llarg del recorregut a través del mateix. Que hi hagi un abans i un després. Per aquest motiu plantegem una albereda, és a dir un camp d'álbers que al passar a través d'ells et donin la sensació d'estar travessant un bosc en el teu camí, fins el punt de poder aturar-te, asseure't i gaudir de la seva bellesa esvelta recolzant-te sobre ells i mirant al cel.

ESP: Partiendo de que el rincón de la plaza Lesseps está formado por dos planos ciegos, el horizontal y el vertical, y que lo podríamos asimilar como un escenario teatral encarado a unos espectadores que andan por este espacio de transición entre la plaza Lesseps y la ruidosa acera de la

ronda del mig, el objetivo del proyecto es encontrar la manera en que este rincón se convierta en un espacio de limpieza mental a lo largo del recorrido a través del mismo. Que haya un antes y un después. Por ese motivo los autores plantean una alameda, es decir un campo de álamos que den la sensación de pasar por un bosque hasta el punto de poder pararse, sentarse y disfrutar de su belleza apoyados en los árboles y mirando al cielo.

racons

Gràcia / 06

'Placeta Lesseps'

*Guanyador Ex-Aequo

Autors / Autores

Max Hausmann

Títol / Título

Banc-jardinera

CAT: El banc-jardinera serà un lloc on el vianant podrà parar a descansar, llegir el diari o prendre un gelat. La vegetació provocarà que els límits del jardí de la finca es desdibuixin i faci la sensació que el jardí s'obre a la placeta. Alhora farà de sòcol de les dues noves façanes aparegudes. En l'edifici històric s'obriran dues noves finestres que l'enriquiran.

ESP: El banco-jardinera será un lugar donde el paseante podrá parar a descansar, leer el periódico o tomar un helado. La vegetación provocará que los límites del jardín de la finca se desdibujen y den la sensación de que el jardín se abre a la plazoleta. Al mismo tiempo, hará de zócalo de las dos nuevas fachadas aparecidas. En el edificio histórico se abrirán dos nuevas ventanas que lo enriquecerán.

racons

Nou Barris / 07

Jardins de José Ignacio Urenda

racons

Nou Barris / 07

Jardins de José Ignacio Urenda

CAT: La plaça de José Ignacio Urenda està situada al Turó de la Peira, barri que es disposa al voltant del turó que li dóna nom. La part alta d'aquest turó, una frondosa pineda natural, és un parc urbà des de 1936. Antigament, els terrenys pertanyien a la finca de Can Peguera. A partir dels anys seixanta, l'extensió natural del parc es va veure reduïda per la ràpida construcció d'habitatges basant-se en un pla parcial amb una urbanització caracteritzada per la manca de serveis i la mala qualitat de la construcció. L'esfondrament d'un edifici el 1990 a causa de l'aluminosi va ser la confirmació d'aquestes deficiències i el punt de partida d'un procés de conscienciació dels ciutadans i de les administracions sobre la necessitat de remodelació del barri.

Els jardins de José Ignacio Urenda estan situats a prop del mercat de la Mercè i dels centres cívics Les Basses i Can Basté, dos dels espais socials més aglutinadors del barri.

El juliol passat van ser dedicats a José Ignacio Urenda en homenatge a un dels fundadors del PSC, exregidor i creador de la comissió de drets civils de l'Ajuntament de Barcelona.

Formen un interior d'illa obert a dos costats, entre el passeig de Fabra i Puig

i el carrer del Peñalara. L'espai està delimitat en sentit longitudinal per dos grans blocs lineals d'habitatges en paral·lel, d'uns 140 metres de longitud. En sentit transversal, els seus límits són el passeig de la Peira a ponent i un balcó urbà a llevant, situat al damunt de les cotxeres de Transports Metropolitans de Barcelona, que es troben uns quinze metres per sota de la cota dels jardins.

El 2002 es va desenvolupar un projecte d'urbanització amb la instal·lació d'un ascensor per salvar el desnivell que hi ha des de la mateixa plaça fins al carrer de Rosario Pi i la construcció d'una passarel·la que connecta l'ascensor amb la plaça.

Efectivament, la particularitat d'aquest espai és el seu emplaçament damunt la coberta de les cotxeres del metro, situació que dificulta l'exuberància vegetal i fa que l'apel·latiu de jardins pugui sonar generós a la vista del seu estat actual, una mica erm.

Unes jardineres d'acer Corten de grans dimensions es disposen per la superfície de la coberta, que també consta d'uns espais de pas en forma de ziga-zaga on hi ha situats uns quants bancs, així com d'una àrea de jocs infantils en un dels extrems. El paviment és d'asfalt acolorit.

Les seves condicions estructurals han condicionat l'absència de grans pèrgoles o d'un arbrat més gran: l'espai es caracteritza per una manca d'ombres evident.

Aquesta és la problemàtica que plantegem per a la setena convocatòria de la segona edició de Racons Públics. Convidem als

concurants a reflexionar sobre la manera de proporcionar a la plaça un tipus d'ombra que no posi en perill l'estabilitat de la coberta i que permeti millorar la qualitat i la comoditat d'aquest espai, molt freqüentat pels habitants dels blocs d'habitatges i del barri. Caldrà fer servir enginy i esperit creatiu per proposar una solució imaginativa i pràctica.

ESP: La plaza de José Ignacio Urenda está situada en el Turó de la Peira, barrio que se dispone en torno a la colina que le da nombre. La parte alta de esta colina, un frondoso pinar natural, es un parque urbano desde 1936. Antiguamente, los terrenos pertenecían a la finca de Can Peguera. A partir de los años sesenta, la extensión natural del parque se vio reducida por la rápida construcción de viviendas basándose en un plan parcial con una urbanización caracterizada por la falta de servicios y la mala calidad de la construcción. El derrumbamiento de un edificio en 1990 debido a la aluminosis fue la confirmación de esas deficiencias y el punto de partida de un proceso de concienciación de los ciudadanos y de las administraciones sobre la necesidad de remodelación del barrio.

Los jardines de José Ignacio Urenda están situados cerca del mercado de la Mercè y de los centros cívicos Les Basses y Can Basté, dos de los espacios sociales más aglutinadores del barrio.

El pasado julio fueron dedicados a José Ignacio Urenda en homenaje a uno de los

fundadores del PSC, ex concejal y creador de la comisión de derechos civiles del Ayuntamiento de Barcelona.

Forman un interior de manzana abierto a dos lados, entre el paseo de Fabra i Puig y la calle del Peñalara. El espacio está delimitado en sentido longitudinal por dos grandes bloques lineales de viviendas en paralelo, de aproximadamente 140 metros de longitud. En sentido transversal, sus límites son el paseo de la Peira a poniente y un balcón urbano a levante, situado encima de las cocheras de Transports Metropolitans de Barcelona, que se encuentran unos quince metros por debajo de la cota de los jardines.

En 2002 se desarrolló un proyecto de urbanización con la instalación de un ascensor para salvar el desnivel que existe desde la propia plaza hasta la calle de Rosario Pi y la construcción de una pasarela que conecta el ascensor con la plaza.

Efectivamente, la particularidad de este espacio es su emplazamiento sobre la cubierta de las cocheras del metro, situación que dificulta la exuberancia vegetal y hace que el apelativo de jardines pueda sonar generoso a la vista de su estado actual, algo baldío.

Unas jardineras de acero Corten de gran tamaño se disponen en la superficie de la cubierta, que consta también de unos espacios de paso en forma de zigzag, donde están situados algunos bancos, así

como de un área de juegos infantiles en uno de los extremos. El pavimento es de asfalto coloreado.

Sus condiciones estructurales han condicionado la ausencia de grandes pérgolas o de un arbolado mayor: el espacio se caracteriza por una llamativa carencia de sombras.

Ésta es la problemática que planteamos para la séptima convocatoria de la segunda edición de Racons Públics. Invitamos a los concursantes a reflexionar sobre la manera de proporcionar a la plaza un tipo de sombra que no ponga en peligro la estabilidad de la cubierta y que permita mejorar la calidad y la comodidad de este espacio, muy frecuentado por los habitantes de los bloques de viviendas y del barrio. Habrá que emplear ingenio y espíritu creativo para proponer una solución imaginativa y práctica.

racons*Nou Barris / 07**Jardins de José Ignacio Urenda***Finalista*

Autors / Autores

Alexandra Blanch
Guillem Martínez
Albert Rubio

Títol / Título

Plou i fa sol

CAT: «Plou i fa sol» neix d'un objecte quotidià, el para-sol, i de la seva multiplicació per crear un conjunt lleuger i variable que tamisa els rajos solars.

ESP: «Plou i fa sol» nace de un objeto cotidiano, la sombrilla, y de su multiplicación para crear un conjunto ligero y variable que tamiza los rayos del sol.

racons*Nou Barris / 07**Jardins de José Ignacio Urenda***Finalista*

Autors / Autores

César Vivas
Cristian Vivas

Títol / Título

La pineda

CAT: Com proporcionar a la plaça un tipus d'ombra que no posi en perill l'estabilitat de la coberta i alhora li aportí un caràcter arbrat que doni sentit a l'apel·latiu de jardí? Proponem la construcció d'una sèrie de pèrgoles lleugeres que facin referència a la part alta del Turó de la Peira, una frondosa pineda natural l'extensió de la qual es va veure reduïda a partir dels anys seixanta a causa de la ràpida construcció d'habitatges. Mitjançant esvelts pilars metàl·lics i un sistema de tendals tensats, es crearan noves zones d'ombra.

Els tendals de lona configuraran unes geometries circulars, amb un cert grau de permeabilitat, que generaran uns espais ombrívols que recrearan l'ambient d'una pineda amb un joc d'ombres sobre l'asfalt que dibuixarà un tapís canviant.

ESP: ¿Cómo proporcionar a la plaza un tipo de sombra que no ponga en peligro la estabilidad de la cubierta y a la vez le aporte un carácter arbolado que dé sentido al apelativo de jardín? Proponemos la construcción de una serie de pérgolas ligeras que hagan referencia a la parte alta del Turó de la Peira, un frondoso pinar natural cuya extensión se vio reducida debido a la rápida construcción de viviendas a partir de los años sesenta. Mediante pilares metálicos finos y un sistema de toldos tensados se crearían nuevas zonas de sombra. Los toldos de lona configurarían unas geometrías circulares con un cierto grado de permeabilidad, que generarán unos espacios oscuros que recrearán el ambiente de un pinar con un juego de sombras sobre el asfalto que dibujará un tapiz cambiante.

racons

Nou Barris / 07
Jardins de José Ignacio Urenda
 *Guanyador

Autors / Autores

Jordi Sánchez
Jon Sauto Arce
Nico Revuelto
David González

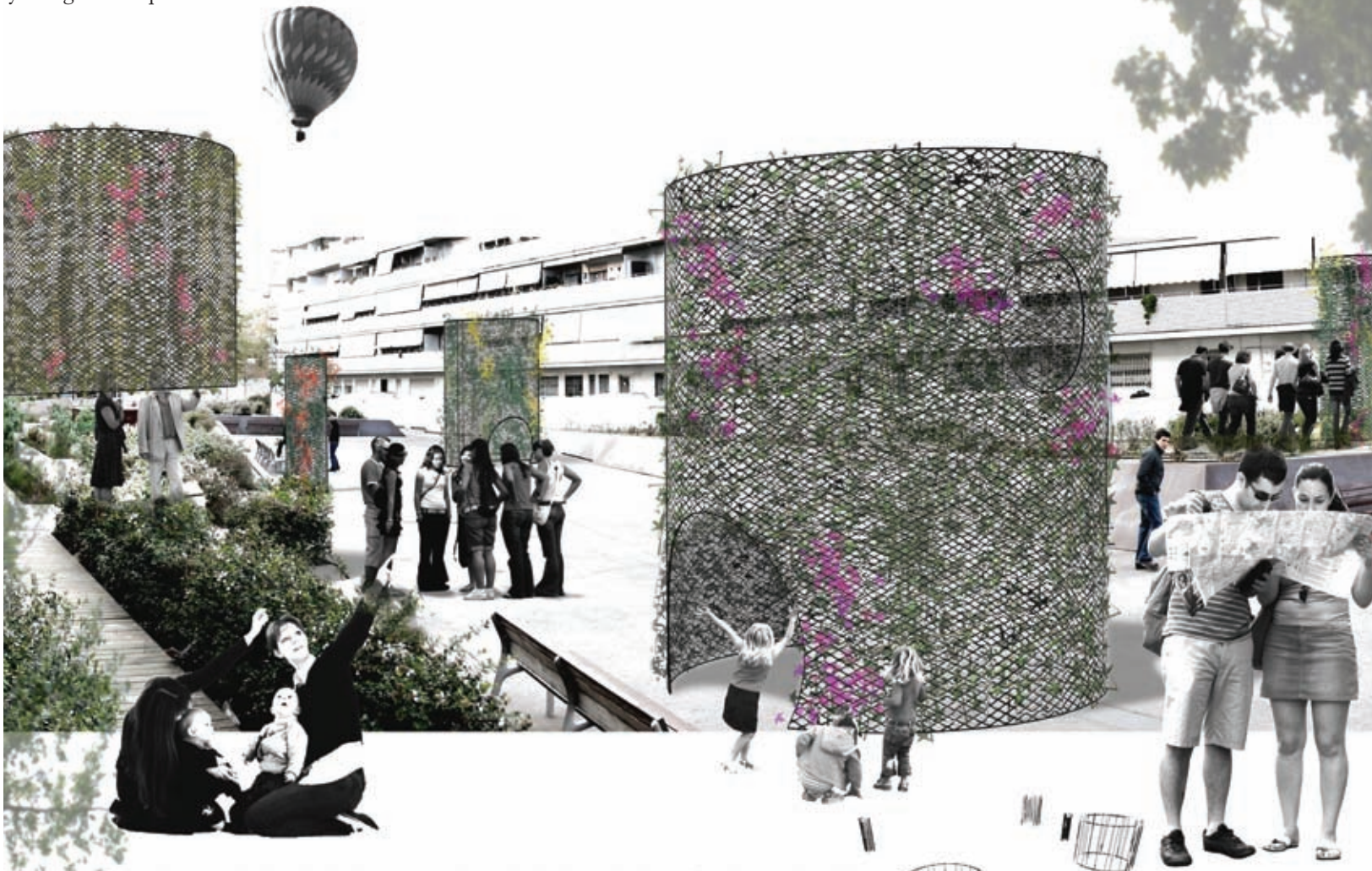
Títol / Título

Tarzán

CAT: Es pretén establir una triple funció a través d'una sèrie de volums cilíndrics al llarg de l'espai públic. Són peces formades per malles de diferents materials i recobertes de vegetació. Aquestes varien de mida i colors segons la funció que desenvolupen. Funció escultòrica d'objectes que atrauen l'atenció de l'espectador. Ofereixen ombra i repòs per als vianants amb la possibilitat d'amagar lluminàries. Desenvolupen una funció lúdica, ja que els usuaris poden interactuar amb la geometria de les peces i la vegetació que les cobreix.

ESP: Se pretende establecer una triple función a través de una serie de volúmenes cilíndricos a lo largo del espacio público. Son piezas formadas por mallas de materiales diferentes y cubiertas de vegetación. Varían de tamaño y colores según la función que desarrollan. Función

escultórica de objetos que llaman la atención del espectador. Ofrecen sombra y descanso a los peatones con la posibilidad de esconder luminarias. Desarrollan una función lúdica, ya que los usuarios pueden interactuar con la geometría de las piezas y la vegetación que las cubre.

racons

Sants-Montjuic / 08

Calle Riego

racons

Sants-Montjuïc / 08 Calle Riego

CAT: El carrer de Riego està situat al barri del *triangle* de Sants, entre la carretera de Sants, el passeig de Sant Antoni i el parc de l'Espanya Industrial. Manté un aspecte molt propi dels barris on es barrejaven indústria i habitatge obrer. A finals del segle XIX va ser una via comercial molt important amb les seves botigues i el seu gran magatzem El Barato de Sants, juntament amb la plaça d'Osca, que era la seu del mercat.

El barri del *triangle* mostra algunes de les característiques que trobem en l'urbanisme dels barris obrers desenvolupats a la Barcelona de mitjan segle XIX. És un model d'iniciativa privada on el propietari d'una extensió de terreny procedia a dividir-lo en parcel·les regulars. Es solia disposar una xarxa de carrers ortogonals amb una plaça, lloc destinat a serveis comunitaris. Aquest model va aparèixer a Barcelona els anys trenta del segle XIX en la urbanització del barri de Gràcia i es va aplicar a molts dels barris obrers, com Sants, el Camp de l'Arpa i, més tard, el Poble Sec.

Alguns estudis històrics realitzats sobre diversos habitatges de la plaça d'Osca i els carrers de Premià i Riego documenten la parcel·lació i divisió del terreny, iniciativa de Jacint Torner i Batllori, manobra de professió. Moltes urbanitzacions i construccions d'edificis es realitzaven per iniciativa directa de gent relacionada

amb els oficis de la construcció, mestres d'obra, manobres, fusters o manyans, que adquirien cases o terrenys que després revenien. Jacint Torner estava familiaritzat amb aquest tipus d'operacions, ja que existeix documentació sobre la seva participació en la compravenda de terrenys i en la construcció d'edificis en diversos punts del Raval en la mateixa època.

La majoria de les edificacions de l'anomenat *triangle* de Sants són de planta baixa i de tres pisos, a diferència del Raval de Barcelona entre els anys 1830 i 1850 i del Poble Sec, on es construïa planta i cinc pisos i de vegades més.

Per tant, es va desenvolupar una densificació considerable atesa la quantitat de pisos i la poca amplada dels carrers, però relativa en relació amb altres llocs de la ciutat.

És un barri de carrers estrets i estructura suburbana i que té la particularitat de situar-se a tres metres per sota de la cota 0 del passeig de Sant Antoni. O, per dir-ho amb més precisió, és un teixit urbà que topa contra la paret de la caixa de vies semisoterrada que porta tots els trens del corredor del Llobregat i del litoral sud de Catalunya fins a l'estació de Sants. Es pot accedir al carrer de Riego per una rampa, però el tram final del carrer, que acaba contra una paret, presenta un aspecte menys afortunat, malgrat els esforços a finals dels vuitanta a càrrec de l'IMPU, que milloren la mitgera final i la vegetació.

El barri de Sants de Barcelona té una estructura irregular que segrega diverses àrees del seu centre històric i una de les zones més afectades ha estat aquesta. L'aparició del ferrocarril a mitjan segle XIX com a nou mitjà de transport de mercaderies i persones va ser un dels elements que va provocar la segregació i l'aïllament dels carrers del *triangle*, entre d'altres del barri. La xarxa ferroviària a la ciutat de Barcelona, i concretament al districte de Sants-Montjuïc, és producte d'un desenvolupament sense planificació conjunta durant la segona meitat del segle XIX.

Sants, com a porta d'entrada viària a Barcelona, va ser una de les viles més afectades per la línia que unia Barcelona amb Molins de Rei i després amb Martorell.

Les vies construïdes al nivell dels carrers separaven els diferents barris i impedièren un creixement urbanístic racional tot i que es bastien ponts per connectar diverses parts del barri.

El 1994, el passeig de Sant Antoni va experimentar una de les transformacions més importants del barri a conseqüència de la remodelació de la xarxa ferroviària. Es van tancar les vies de tren i les infraestructures i es va estrenar aquesta avinguda de trànsit rodat que mena a l'estació de Barcelona-Sants. Alguns carrers del *triangle* van ser tallats i van perdre la importància que havien tingut. On abans hi havia ponts, hi hem trobat

avui un fort desnivell que s'intenta resoldre amb rampes i escales.

A partir de la tardor de 2008, l'Ajuntament de Barcelona va iniciar un procés de rehabilitació del nucli antic en què es donava preferència als vianants en la majoria dels carrers. Les obres s'han centrat en la renovació d'un paviment molt malmès deixant al mateix nivell la vorera i la calçada perquè els vianants tinguin més espai.

Volem aprofitar aquesta vuitena convocatòria de Racons Públics per plantejar la millora de l'accessibilitat en aquest petit nucli històric i comercial i acabar amb l'aïllament que ha patit tot i estar a un pas de la intensa activitat de l'estació de Sants.

ESP: La calle de Riego está situada en el barrio del *triángulo* de Sants, entre la carretera de Sants, el paseo de Sant Antoni y el parque de la España Industrial. Mantiene un aspecto muy propio de los barrios donde se mezclaban industria y vivienda obrera. A finales del siglo XIX, fue una vía comercial muy importante con sus tiendas y su gran almacén el Barato de Sants, junto con la plaza de Huesca (Osca), que era la sede del mercado.

El barrio del *triángulo* tiene algunas de las características que encontramos en el urbanismo de los barrios obreros desarrollados en la Barcelona de mitad de siglo XIX. Es un modelo de iniciativa privada donde el propietario de una extensión de terreno procedía a su división en parcelas regulares. Se solía disponer una red de calles ortogonales con una plaza,

lugar destinado a servicios comunitarios. Ese modelo apareció en Barcelona en los años treinta del siglo XIX en la urbanización del barrio de Gràcia y se aplicó a muchos de los barrios obreros, como Sants, Camp de l'Arpa, el Raval y, más tarde, el Poble Sec.

Algunos estudios históricos realizados sobre varias viviendas de la plaza de Huesca y las calles de Premià y Riego documentan la parcelación y división del terreno, iniciativa de Jacint Torner i Batllori, peón de albañil de profesión. Gran parte de la urbanización y de la construcción de edificios en estos barrios de la periferia se realizaba por iniciativa directa de gente relacionada con los oficios de la construcción, maestros de obra, peones, carpinteros o cerrajeros, que adquirirían casas o terrenos que luego revendían. Jacint Torner estaba familiarizado con este tipo de operaciones, ya que se encuentra documentación sobre su participación en la compraventa de terrenos y en la construcción de edificios en varios puntos del Raval en la misma época.

La mayoría de las edificaciones del llamado *triángulo* de Sants son de planta baja y de tres pisos, a diferencia del Raval de Barcelona entre los años 1830 y 1850 y del Poble Sec, donde se construía planta y cinco pisos y a veces más.

Por lo tanto, se desarrolló una densificación considerable dada la cantidad de pisos y la poca anchura de las calles, pero relativa en relación a otros lugares de la ciudad.

El *triángulo* es un barrio de calles estrechas y estructura suburbana y que tiene la particularidad de situarse a tres metros por debajo de la cota 0 del paseo de Sant Antoni. O, para explicar mejor ese hecho, un barrio que se topa con la caja de vías semienterrada que conduce a todos los trenes del corredor del Llobregat y el litoral sur de Catalunya hasta la estación de Sants. Se puede acceder a la calle de Riego por una rampa, pero el tramo final de la calle, que acaba contra una pared, presenta un aspecto menos afortunado, a pesar de los esforzados intentos de los años ochenta a cargo del IMPU, que mejoran la medianera final y la vegetación.

El barrio de Sants de Barcelona tiene una estructura irregular que segrega varias áreas de su centro histórico y una de las zonas más afectadas ha sido ésta. La aparición del ferrocarril a mediados del siglo XIX como nuevo medio de transporte de mercancías y personas fue uno de los elementos que provocó la decisión y el aislamiento de las calles del *triángulo*, entre otras del barrio.

La red ferroviaria en la ciudad de Barcelona, y concretament en el distrito de Sants-Montjuïc, es producto de un desarrollo sin planificación conjunta a lo largo de la segunda mitad del siglo XIX.

Sants, como puerta de entrada viaria a Barcelona, fue una de las poblaciones más afectadas por la línea que unía Barcelona con Molins de Rei y después con Martorell.

Las vías construidas a nivel de calles separaban los diferentes barrios e impedían un crecimiento urbanístico racional aunque se levantaban puentes para conectar varias partes del barrio.

En 1994, el paseo de Sant Antoni experimentó una de las transformaciones más importantes del barrio a consecuencia de la remodelación de la red ferroviaria. Se taparon las vías de tren y las infraestructuras y se estrenó como avenida de tránsito rodado que conduce hacia la estación de Barcelona-Sants. Algunas calles del *triángulo* fueron entonces cortadas y perdieron la importancia que habían tenido. Donde antes había puentes encontramos hoy un fuerte desnivel que intenta superarse mediante rampas y escaleras.

A partir del otoño de 2008, el Ayuntamiento de Barcelona inició un proceso de rehabilitación del núcleo antiguo en el que se daba preferencia a los peatones en la mayoría de las calles. Las obras se han centrado en la renovación de un pavimento muy estropeado dejando al mismo nivel la acera y la calzada para que los peatones dispongan de más espacio.

Queremos aprovechar esta octava convocatoria de Racons Públics para plantear la mejora del acceso en este pequeño núcleo histórico y comercial y acabar con el aislamiento que ha sufrido a pesar de situarse a un paso de la intensa actividad de la estación de Sants.

racons

Sants-Montjuic / 08
Calle Riego
**Finalista*

Autors / Autores

Enric Gorin
Luis M. Gotor

Títol / Título

Joc de caixes

CAT: Es planteja una solució als diferents problemes que presenta el final del carrer de Riego: un cul de sac, un fort desnivell i la possibilitat de crear un espai per a tothom (nens, joves, veïns...). Per aquesta raó es genera aquesta topografia a partir

de «caixes», que tant permeten accedir a la cota superior, seure, descansar, treballar o trobar-se amb els amics. Les grades serveixen per a qualsevol esdeveniment o simplement constitueixen un espai on la mainada del barri pot jugar segons la seva imaginació.

ESP: Se plantea una solución a los diferentes problemas que presenta el final de la calle de Riego: una calle sin salida, un fuerte desnivel y la posibilidad de crear un espacio para todos (niños, jóvenes, vecinos, etc.). Por esta razón se genera esta topografía a partir de cajas que permiten acceder a la cota superior, sentarse, descansar, trabajar o encontrarse con los amigos. Las gradas sirven para cualquier tipo de acontecimiento o simplemente constituyen un espacio donde los niños del barrio pueden jugar según su imaginación.

racons

Sants-Montjuic / 08
Calle Riego
**Finalista*

Autors / Autores

Albert Marín
Pol Viladoms

Títol / Título

Ma grada

CAT: La proposta és realitzar una escala grada que connecti els dos nivells urbans d'una manera eficaç. Que es generi un espai per al barri, per llegir, per realitzar-hi actes de petit format, i que de nit sigui un punt de referència en actuar com un gran llum.

ESP: La propuesta consiste en realizar una escalera grada que conecte los dos niveles urbanos de una manera eficaz. Que se genere un espacio para el barrio, para leer, para realizar pequeños actos, y que de noche sea un punto de referencia al actuar como una gran lámpara.

racons

Sants-Montjuic / 08

Calle Riego

**Finalista*

Autors / Autores

Albert i Eliseu amb Arquitectes sense Fronteres

Títol / Título

Sants-B-coa

CAT: La proposta consisteix en una barbacoa veïnal per oferir un espai de convivència i que, gràcies al fum, també serveixi per recordar el passat industrial del barri.

ESP: La propuesta consiste en una barbacoa vecinal para ofrecer un espacio de convivencia y que, gracias al humo, también sirva para recordar el pasado industrial del barrio.

racons

■ *Sants-Montjuic / 08*

● *Calle Riego*

**Guanyador*

Autors / Autores

Sofia Mataix Veiga

Títol / Título

Tornar a conviure amb les vies

CAT: El projecte es basa a desarraconar aquest espai millorant la senyalització del *triangle* de Sants i ampliant-ne la perspectiva amb l'obertura d'una finestra al mur que cega el carrer per tornar a conviure amb les vies, característiques de la història d'aquest barri.

ESP: El proyecto se basa en desarraconar este espacio mejorando la señalización del *triángulo* de Sants y ampliando la perspectiva con la abertura de una ventana en el muro que ciega la calle para volver a convivir con las vías, características de la historia del barrio.

racons

Sarrià-Sant Gervasi / 09
Duquesa d'Orléans

racons

Sarrià-Sant Gervasi / 09 Duquesa d'Orléans

CAT: El carrer de la Duquesa d'Orleans, espai proposat per a aquesta novena convocatòria de Racons Públics, baixa sobre el traçat d'una antiga riera a Sarrià, darrer poble del pla de Barcelona a annexionar-se a la ciutat, i que va viure durant molts anys en una situació de poca comunicació amb el seu entorn.

El punt del carrer que plantegem per millorar és l'espai situat a la sortida de la parada Reina Elisenda dels Ferrocarrils de la Generalitat, sota el pont per on circula el passeig de la Reina Elisenda de Montcada.

Duquesa d'Orleans comença al carrer del Pedró de la Creu i acaba al carrer de Ramon Miquel i Planas. Segueix la línia recta del mur de tancament de la finca de Joseph Ponsic, la Torre del Clos. Al final del mur, el carrer s'aturava contra el llit de la Riera Blanca amb un fort desnivell, la qual cosa va provocar la construcció d'un pont per sobre.

El passeig de la Reina Elisenda de Montcada es va obrir a començaments del segle xx. Les tasques de construcció van començar cap a 1890 i el pas es va inaugurar durant la Festa Major de Sarrià de l'any 1907. L'obertura del passeig va ser necessària per tal de consolidar el traçat de la carretera de Cornellà a Fogars de Tordera i la seva prolongació fins al passeig de la Bonanova.

Consisteix en una sèrie de ponts que uneixen diversos turons coberts de jardins.

En el lloc que ens ocupa, un d'aquests ponts es va haver d'edificar per superar el desnivell creat pel torrent, un afluent de la Riera Blanca, lloc per on passa l'actual carrer de la Duquesa d'Orleans.

L'aprovació del nom de Duquesa d'Orleans data de 1922, a instància del poeta J. V. Foix, quan Sarrià va ser annexionat a Barcelona. Anteriorment, el nom oficial havia estat carrer de la Pau, tot i que popularment es coneixia pel carrer dels Senyors, perquè hi vivien el marquès de Foronda, president de la Companyia de Tramvies, l'escriptora Carme Karr i la mateixa duquesa d'Orleans, Lluïsa Maria Adelaida de Borbó Penthièvre (París 1753-1821), mare de Lluís Felip, rei de França (1830-1848), i casada amb Lluís Felip, duc d'Orleans, que va fugir de la Revolució Francesa i va viure a la casa del número 1 d'aquest carrer, avui totalment modificada.

A la segona meitat del segle XIX, Sarrià va deixar de ser una població aïllada i llunyana: l'any 1863 va començar a circular el primer tren de la Companyia del Ferrocarril de Barcelona a Sarrià. Sortint de la plaça de Catalunya, la línia pujava pel carrer de Balmes i més tard per la Via Augusta. Progressivament es va construir la prolongació d'aquesta línia, que portaria fins a Terrassa i Sabadell, el 1919 i 1922, respectivament.

Per a la penúltima convocatòria de la segona edició de Racons Públics, plantegem la millora de l'espai situat davant de la

sortida de la parada Reina Elisenda dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya. En sortir de l'estació per sota el pont, ens trobem un espai fosc i sense pavimentar, en un estat d'abandonament i on alguns cotxes i motos oportunistes, bicicletes maltractades, sacs de runa i tanques d'obra han trobat un injust recer. Serà un repte per als participants convertir aquest panorama un xic desolat en un lloc de benvinguda més cordial per als veïns i visitants del barri.

ESP: La calle de la Duquessa d'Orleans, espacio propuesto para esta novena convocatoria de Racons Públics, baja sobre el trazado de una antigua riera en Sarrià, último pueblo del llano de Barcelona en anexionarse a la ciudad, y que vivió durante muchos años en una situación de escasa comunicación con su entorno.

El punto de la calle que planteamos para su mejora es el espacio situado a la salida de la parada Reina Elisenda de los Ferrocarrils de la Generalitat, bajo el puente por donde circula el paseo de la Reina Elisenda de Montcada.

Duquessa d'Orleans empieza en la calle del Pedró de la Creu y acaba en la calle de Ramon Miquel i Planas. Sigue la línea recta del muro de cierre de la finca de Joseph Ponsic, la Torre del Clos. Al final del muro, la calle se detenía contra el lecho de la Riera Blanca con un fuerte desnivel, lo que provocó la construcción de un puente por encima.

El paseo de la Reina Elisenda de Montcada se abrió a principios siglo xx.

Los trabajos de construcción empezaron hacia 1890 y el paso se inauguró durante la Fiesta Mayor de Sarrià del año 1907. La abertura del paseo fue necesaria para consolidar el trazado de la carretera de Cornellà a Fogars de Tordera y su prolongación hasta el paseo de la Bonanova. Consiste en una serie de puentes que unen varias colinas cubiertas de jardines.

En el lugar que nos ocupa, uno de estos puentes se tuvo que edificar para superar el desnivel creado por el torrente, un afluente de la Riera Blanca, lugar por donde pasa la actual calle de la Duquessa d'Orleans.

La aprobación del nombre de Duquessa d'Orleans data de 1922, a instancias del poeta J. V. Foix, cuando Sarrià fue anexionado a Barcelona. Anteriormente, el nombre oficial había sido calle de la Pau, aunque popularmente se conocía por calle de Els Senyors (Los Señores), porque allí vivían el marqués de Foronda, presidente de la Compañía de Tranvías, la escritora Carme Karr y la propia duquesa de Orleans, Luisa María Adelaida de Borbón Penthièvre (París 1753-1821), madre de Luis Felipe, rey de Francia (1830-1848), y casada con Luis Felipe, duque de Orleans, que huyó de la Revolución Francesa y vivió en la casa del número 1 de esta calle, hoy totalmente modificada.

En la segunda mitad del siglo XIX, Sarrià dejó de ser una población aislada y lejana: en el año 1863 empezó a circular el primer tren de la Compañía del Ferrocarril de Barcelona a Sarrià. Saliendo de la plaza de Catalunya, la línea subía por la calle

de Balmes y más adelante por la Via Augusta. Progresivamente se construyó la prolongación de esta línea, que llevaría hasta Terrassa y Sabadell, en 1919 y 1922, respectivamente.

Para la penúltima convocatoria de Racons Públics en su segunda edición planteamos la mejora del espacio situado frente a la salida de la parada Reina Elisenda de los Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya. Al salir de la estación por debajo del puente, nos encontramos con un espacio oscuro y sin pavimentar, en

un estado de abandono y donde algunos coches y motos oportunistas, bicicletas maltratadas, sacs de escombros y vallas de obra han encontrado un injusto cobijo. Será un reto para los participantes convertir este panorama algo desolado en un lugar de bienvenida más cordial para los vecinos y visitantes del barrio.

racons

Sarrià-Sant Gervasi / 09
Duquesa d'Orléans
**Finalista*

Autors / Autores

José Conde
Andrea Imaz

Títol / Título

Hung bicyng

CAT: El «Hung bicyng» planteja una estació de Bicing en altura aprofitant la volumetria del lloc, allibera la superfície limitada, que se cedeix al vianant, i potencia les funcions d'intercanviador urbà de l'emplaçament.

ESP: El «Hung bicyng» planteja una estación de Bicing en altura aprovechando la volumetría del lugar, libera la superficie limitada, que se cede al peatón, y potencia las funciones de intercambiador urbano del emplazamiento

racons

Sarrià-Sant Gervasi / 09
Duquesa d'Orléans
**Finalista*

Autors / Autores

Maria Ruiz
Andreu Cortada

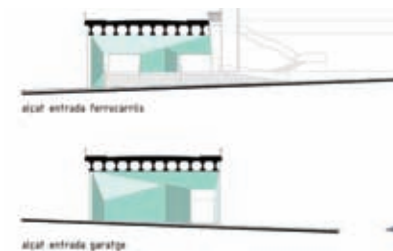
Títol / Título

Riera

CAT: Partim de la idea de limitar l'espai com si es tractés de reconduir les aigües de l'antiga riera que transcorria pel carrer de la Duquesa d'Orléans. Aquests límits dibuixen un embut que fa de transició entre diferents amplades. Les circulacions en aquest àmbit, promogudes d'una banda per l'accés a l'estació dels Ferrocarrils i a un gimnàs, i de l'altra per una rampa i un accés rodad a un local, «erosionen» unes cavitats en els nous límits. Així optimitzem els espais de circulació i eliminem els residuals. Aconsegüim donar una imatge d'unitat polint el volum inicial sota el pont, que fa alhora de marquesina d'accés a l'estació. Aquest espai es materialitza amb uns panells de xapa metàl·lica perforada i

pintada que il·luminen des de l'interior i deixen entreveure la subestructura, ordenada segons el ritme de les bigues del pont.

ESP: Partimos de la idea de limitar el espacio como si se tratara de reconducir las aguas de la antigua riera que transcurría por la calle de la Duquesa d'Orléans. Estos límites dibujan un embudo que hace de transición entre diferentes anchuras. Las circulaciones en este ámbito, promovidas por un lado por el acceso a la estación de los Ferrocarriles y a un gimnasio, y por el otro por una rampa y un acceso rodado a un local, «erosionan» unas cavidades en los nuevos límites. Así optimizamos los espacios de circulación y eliminamos los residuales. Conseguimos dar una imagen de unidad puliendo el volumen inicial bajo el puente, que hace a la vez de marquesina de acceso a la estación. Este espacio se materializa con unos paneles de chapa metálica perforada y pintada que iluminan desde el interior y dejan entrever la subestructura, ordenada según el ritmo de las vigas del puente.

racons

Sarrià-Sant Gervasi / 09
Duquesa d'Orléans
**Finalista*

Autors / Autores

Pablo Tena
Petra Stern

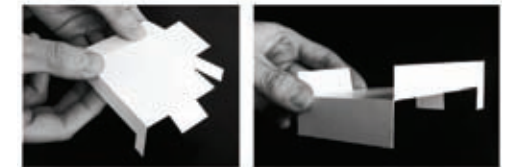
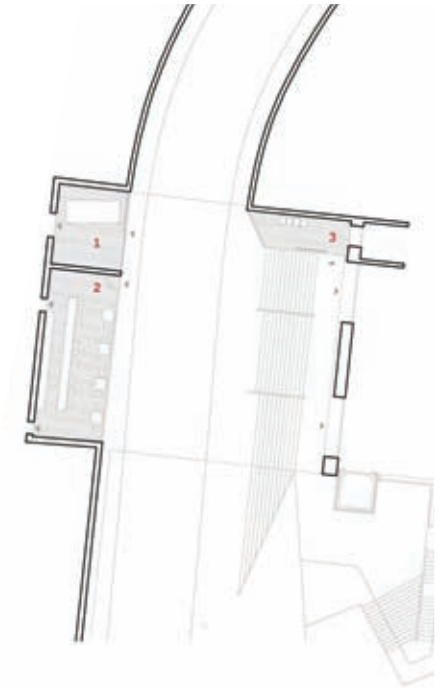
Títol / Título

La ciutat contínua

CAT: Sota el pont de la Duquesa d'Orleans trobem més d'un racó que interromp la desitjada continuïtat de l'espai urbà. El reclau que es forma a l'altre costat de la sortida dels Ferrocarrils n'és el cas més evident però no pas l'únic. Es proposa una actuació única que elimini tots els racons. Un sòl pla que es plega per tancar els espais residuals i donar continuïtat a la ciutat. L'actuació genera tres nous espais interiors: un vestíbul, un local que es pot vendre o llogar i que podria albergar un bar que doni vida a la sortida dels Ferrocarrils, el bar del racó, i finalment un vestíbul per al centre d'esport.

ESP: Debajo del puente de la Duquesa d'Orleans encontramos más de un rincón que interrumpe la continuidad del espacio urbano. El espacio situado al otro lado de la salida de los Ferrocarriles es el más evidente pero no es el único. Se propone una actuación única que elimine todos los rincones. Un suelo plano que se dobla para cerrar los espacios

residuales y dar continuidad a la ciudad. La actuación genera tres nuevos espacios interiores: un vestíbulo, un local que se puede vender o alquilar y que podría albergar un bar que aporte vida a la salida de los Ferrocarriles, el bar del rincón, y finalmente un vestíbulo para el centro de deporte.

racons

■ *Sarrià–Sant Gervasi / 09*
● *Duquesa d'Orléans*
**Guanyador*

Autors / Autores

Irene Bargués
Maria Ribes

Títol / Título

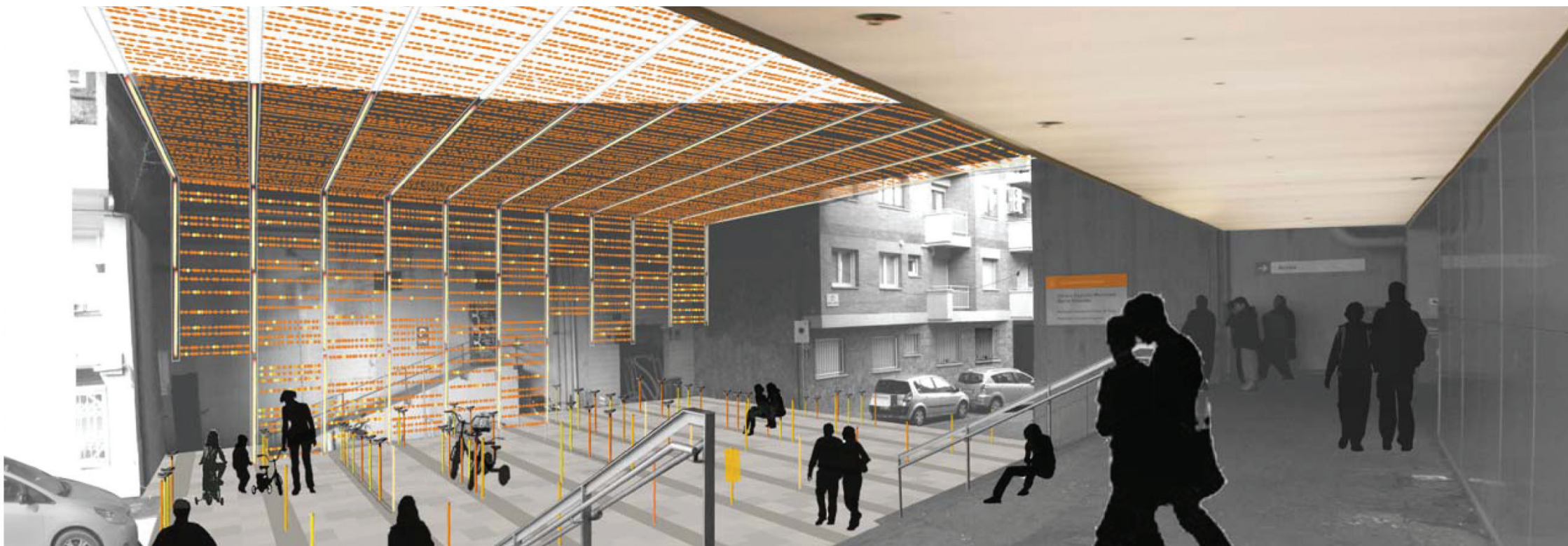
**Reaprofitant pilotes
de ping pong!**

CAT: Definim un espai a partir d'unes directrius que ens organitzaran els elements de la proposta. Aquestes estan marcades per la circulació natural de la gent que surt de la parada dels Ferrocarrils i per la direcció de les jàsseres del pont, on col·locarem un fals sostre format per una lleugera subestructura de pilotes de ping-pong reaprofitades (per aquest espai s'accedeix al centre de tennis de taula del districte). El paviment continu a les escales i el mobiliari urbà (aparcament de bicicletes, papereres i pilones, que aporten colors

i lluminositat a l'àrea) ens ajuden a entendre i definir aquest lloc de pas, d'estacionament i de trobada. Col·locarem un gual per reduir la velocitat dels cotxes que circulen pel carrer.

ESP: Definimos un espacio a partir de unas directrices que nos organizarán los elementos de la propuesta. Éstas vienen marcadas por la circulación natural de la gente que sale de la parada de los Ferrocarriles y por la dirección de las vigas maestras del puente, donde colocaremos un falso techo formado por una ligera

subestructura de pelotas de ping-pong reaprovechadas (por este espacio se accede al centro de tenis de mesa del distrito). El pavimento continuo en las escaleras y el mobiliario urbano (aparcamiento de bicicletas, papeleras y pilonas, que aportan colores y luminosidad a la zona) nos ayudan a entender y definir este lugar de paso, de estacionamiento y de encuentro. Colocaremos un vado para reducir la velocidad de los coches que circulen por la calle.

racons

Exemple / 10

Pont de Marina

racons

Eixample / 10 Pont de Marina

CAT: El pont de Marina, una impressionant obra d'enginyeria, es va construir en l'àmbit de les reformes urbanes vinculades a l'Exposició Universal de 1929, sobre les vies del tren. Es va obrir al trànsit el 2 d'abril de 1928 per connectar el barri del Fort Pienc amb el centre de la ciutat.

Els terrenys situats entre el pont i l'Estació del Nord van ser durant molts anys uns dels llocs més degradats i sòrdids de Barcelona, on els més pobres trobaven satisfaccions sexuals en unes condicions miserables. Els trens passaven per sota el pont fins que, l'any 1972, l'Estació del Nord va deixar de funcionar.

Després del tancament de l'estació, el barri ha anat transformant la seva fesomia. Sota el pont s'ha creat un camp de futbol molt animat i uns jardins. L'antiga estació ferroviària s'ha convertit en la principal estació d'autobusos de la ciutat. En un costat, s'hi va construir un important parc urbà, projecte de Pericas, Arriola i Fiol, amb la col·laboració de l'artista Beverly Pepper, i en l'altre, un gran conjunt d'equipaments, obra de l'últim premi FAD, Josep Llinàs (escola bressol, apartaments tutelats per a gent gran, mercat, biblioteca...).

Queda, però, per definir i millorar gran part del sòl i de les superfícies verticals que envolten l'indret.

Els jardins, tot i estar ben cuidats en gran part, no són suficients. Si, com està previst, el pont de Marina baixa la rasant per deixar passar el carrer d'Ali Bei, el barri trobarà una gran oportunitat per valorar els edificis i usos que delimiten el parc.

El propòsit d'aquesta darrera convocatòria de Racons Públics és completar la millora de l'entorn. Deixem a criteri del concursant si prefereix concentrar-se en la resolució immediata i puntual del mur perimetral del camp de futbol, o bé estendre la seva mirada cap a objectius més amplis.

ESP: El puente de Marina, una impresionante obra de ingeniería, se construyó en el ámbito de las reformas urbanas vinculadas a la Exposición Universal de 1929, encima de las vías del tren. Se abrió al tráfico el 2 de abril de 1928 para conectar el barrio del Fort Pienc con el centro de la ciudad.

Los terrenos situados entre el puente y la Estación del Norte fueron durante muchos años uno de los lugares más degradados y sordidos de Barcelona, donde los más pobres encontraban satisfacciones sexuales en unas condiciones miserables. Los trenes pasaban por debajo del puente hasta que, en el año 1972, la Estación del Norte dejó de funcionar.

Tras el cierre de la estación, el barrio ha ido transformando su fisonomía. Debajo del puente se han creado un campo de fútbol muy animado y unos jardines. La antigua estación ferroviaria se ha convertido en la principal estación de autobuses de la ciudad.

© Josep Puighermanal Oller

A un lado se construyó un importante parque urbano, proyecto de Pericas, Arriola y Fiol, con la colaboración de la artista Beverly Pepper, y en el otro, un gran conjunto de equipamientos, obra del último premio FAD, Josep Llinàs (jardín de infancia, apartamentos tutelados para personas mayores, mercado, biblioteca...). Queda, no obstante, por definir y mejorar gran parte del suelo y de las superficies verticales que rodean el lugar.

Los jardines, a pesar de encontrarse bien cuidados en su mayor parte, no bastan. Si, como está previsto, el puente de Marina baja su rasante para dejar pasar la calle de Alí Bei, el barrio encontrará una gran oportunidad para valorar los edificios y usos que jalonan el parque.

El propósito de esta última convocatoria de Racons Públics es completar la mejora del entorno. Dejamos a criterio del concursante si prefiere concentrarse en la resolución inmediata y puntual del muro perimetral del campo de fútbol, o bien extender su mirada hacia objetivos más amplios.

racons

Eixample / 10
Pont de Marina
**Finalista*

Autors / Autores

Joana Cornudella
Àlex Herráez

Títol / Título

Multiplicitat

CAT: La proposta busca millorar la comunicació, tant en el sentit longitudinal com en el transversal, a través d'espais d'ús del barri: l'estació, l'espai cultural i les instal·lacions esportives reubicades a l'espai central.

S'uniformitza la mitgera amb un sistema versàtil i extensible, consistent en elements verticals que incorporen el mobiliari urbà i la urbanització, on predominin els elements vegetals, que converteixen un espai inhòspit en un racó d'ombra.

ESP: La propuesta pretende mejorar la comunicación, tanto en sentido longitudinal como transversal, a través de espacios de usos del barrio: la estación, el espacio cultural y las instalaciones deportivas reubicadas en el espacio central. Se uniformiza la medianera con un sistema versátil y extensible consistente en elementos verticales que incorporan el mobiliario urbano y la urbanización, donde predominan elementos vegetales, que convierten un espacio inhóspito en un rincón de sombra.

racons

Eixample / 10
Pont de Marina
**Finalista*

Autors / Autores

Alexandra Blanch
Guillem Martínez
Albert Rubio

Títol / Título

Activa't

CAT: «Activa't» crea un punt d'activitat aprofitant el fort caràcter esportiu de la zona i intensificant-lo amb instal·lacions per a esports minoritaris que actualment

disposen de poca oferta.

Aquesta intervenció inicial portarà els edificis veïns, com l'Associació d'Artistes, a buscar una oportunitat en aquest espai i a obrir-s'hi, amb la qual cosa s'esborraran els límits actuals del conjunt.

ESP: «Activa't» crea un punto de actividad aprovechando el fuerte carácter deportista de la zona e intensificándolo con instalaciones para deportes minoritarios que actualmente disponen de poca oferta.

Esta intervención inicial llevará los edificios vecinos, como la Asociación de Artistas, a buscar una oportunidad en este espacio y a abrirse al mismo, con lo que se borrarán los límites actuales del conjunto.

racons

Eixample / 10
Pont de Marina
**Finalista*

Autors / Autores

Tomás de Castro
Joan Delgado

Títol / Título

M'agrada

CAT: Un nou carrer que resol la trobada del camp de futbol amb els habitatges mitjançant una graderia que amaga nous vestidors i un arbrat que configura la nova façana dels habitatges.

En una segona fase es proposa enderrocar les grades actuals per comunicar les pistes esportives amb la resta del parc.

ESP: Una calle nueva que resuelve el encuentro del campo de fútbol con las viviendas mediante una gradería que esconde nuevos vestuarios y un arbolado que configura la nueva fachada de las viviendas. En una segunda fase, se propone derribar las gradas actuales para comunicar las pistas deportistas con el resto del parque.

racons

Eixample / 10
Pont de Marina
**Guanyador*

Autors / Autores

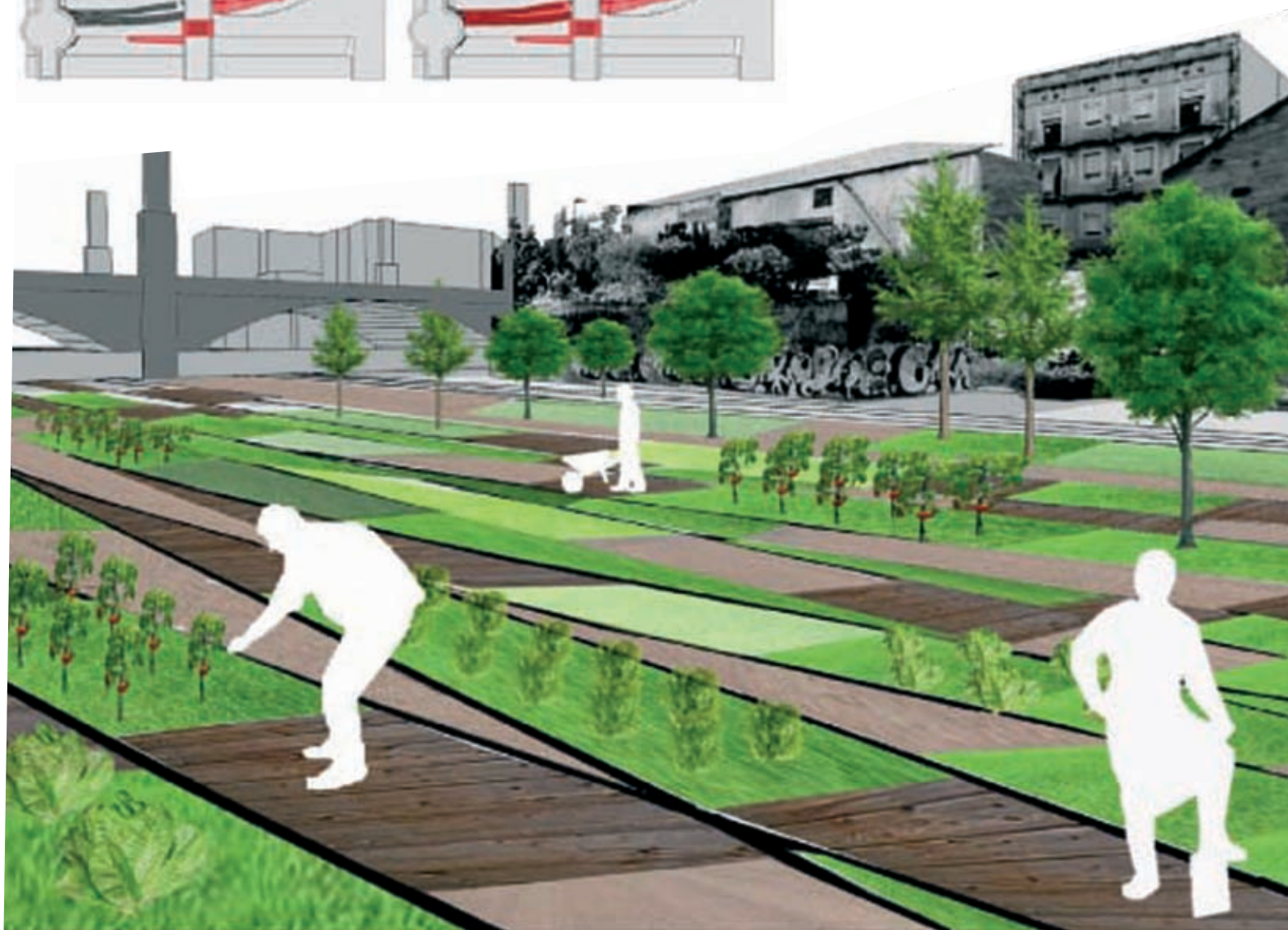
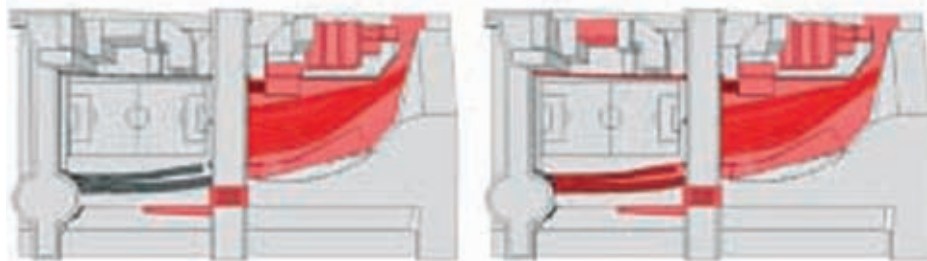
Raons públiques Arquitectes sense fronteres

Títol / Título

Vies Verdes

CAT: La proposta «Vies Verdes» consolida la primera fase en l'evolució orgànica de la ciutat, fruit d'un camí metodològic transdisciplinari basat en el disseny participatiu que permet assolir propostes, no solament amb valors arquitectònics, sinó també amb mitjans de mobilització i implicació ciutadana. Mitjançant el treball conjunt entre tècnics i veïns, es vol representar punts de consens dins la complexitat urbana.

ESP: La propuesta «Vies Verdes» consolida la primera fase en la evolución orgánica de la ciudad, fruto de un camino metodológico transdisciplinar basado en el diseño participativo que permite lograr propuestas, no sólo con valores arquitectónicos, sino también con medios de movilización e implicación ciudadana. Mediante el trabajo conjunto entre técnicos y vecinos, se quiere representar puntos de consenso dentro de la complejidad urbana.

racons**Crèdits / Créditos****Junta gestora del FAD**Miquel Espinet, president/*presidente*Isabel López, *vicepresidenta*Montserrat Arnau, secretària general/*secretaria general*Jaume de Oleza, tresorer/*tesorero*

Toni Miserachs, vocal

Enric Jardí, vocal

Teresa Rovira, vocal

Eulàlia Coma, vocal

Mia Serra, vocal

Jon Montero, vocal

Gabriel Robert, vocal

Jomi Murlans, gerent/*gerente***Concurs / Concurso Racons Públics****Comissariat i coordinació /****Comisariado y coordinación**

Àlex Giménez, Sara Dauge

Suport i seguiment / Soporte y seguimientoJomi Murlans, gerent del FAD / *gerente del FAD***Selecció dels racons /****Selección de los rincones**Àlex Giménez, Sara Dauge i serveis tècnics dels districtes / *Àlex Giménez, Sara Dauge y servicios técnicos de los distritos***Aixecaments planimètrics /****Levantamientos planimétricos**

Àlex Giménez, Aleix Bieto

Ressenyes històriques /**Reseñas históricas**

Sara Dauge

Fotografia/ Fotografía

Alex Giménez, Sara Dauge

Disseny de la imatge gràfica /**Diseño de la imagen gráfica**

Marta Barceló

Web

Leo Sarrias

Disseny gràfic i maquetació del llibre /**Diseño gráfico y maquetación del libro**

Guillem Pericay

Textos

Sara Dauge, Àlex Giménez

Traducció i correcció /**Traducción y corrección**

Ester Arana

Impressió / Impresión

Gràfiques Ortells

Agraïments

A Beth Galí per acollir el projecte al FAD, un FAD obert a la recerca, a l'exterior, a la ciutat i als ciutadans..

A Jeroni i Xavier Villanueva, que ja van donar suport a la primera edició i que en aquesta segona hi han participat econòmicament, personalment i professionalment amb la mateixa dedicació i convicció. Racons Públics és un projecte que no existiria sense SAPIC.

A Oriol Clos i Maria Lluïsa Aguado per creure en el projecte, dotar-lo econòmicament i tècnicament i fer-lo possible amb la seva ajuda,

institucional i personal, en tot moment.

A Mamen Domingo, l'entusiasme i la feina fets dona. Gràcies per acompanyar-nos, per participar tan activament en els jurats i exercir de medidora en algun moment més difícil.

Als districtes, als seus regidors, tècnics i gerents, per creure's el projecte i finançar els premis. Esperem que els projectes puguin evolucionar i realitzar-se amb la vostra intel·ligent col·laboració:

EIXAMPLE: Sra. Elisenda Capera, directora de Serveis Tècnics; Sr. Màxim López, gerent; SANTS MONTJUÏC: Sr. Jaume Graells, cap del Dep. de Manteniment i Projectes; Sr. Josep Sans, gerent; Sra. Lourdes Zorraquino, directora; Sr. Juan Carlos Parejo, secretari jurídic; Sra. Imma Moraleda, regidora; LES CORTS: Sr. Albert Bassas, director de Llicències i Espai Públic; Sra. Gemma Arau, gerent; SARRIÀ-SANT GERVASI: Sr. Albert Duran, gerent; Sra. Elena Ariza, directora de Llicències i Espai Públic; Sr. Xavier Poza; GRÀCIA: Sra. Josie Abascal, cap del Dep. de Projectes; Sra. Mari Carmen Fernández, gerent; HORTA-GUINARDÓ: Sr. Pere Camps, director de Serveis Tècnics; Sr. Manolo Franco; Sra. Montse Filomeno, gerent; NOU BARRIS: Sra. Estrella Ordóñez, directora de Serveis Tècnics; SANT ANDREU: Sr. Antonio Alfonso, cap del Dep. de Projectes; Sra. Esther Santiago, cap de Serveis Tècnics; Sr. Miquel Àngel Valduenza, gerent; SANT MARTÍ: Sr. Josep Manel Melo, cap del Dep. de Projectes, Sr. Xavier Martínez, administrador; Sr. Víctor Gimeno, gerent;

CIUTAT VELLA: Sr. Xavier Valls, director general de Foment de Ciutat Vella; Sr. Josep Maria Coll, director de Serveis Tècnics de Ciutat Vella.

A Jomi Murlans, gerent i ànima del FAD, professionalitat i rigor, repartint gols a primera divisió.

Al personal del FAD per la seva paciència amb la nostra mania d'acuitar amb les dates, per facilitar i posar a la nostra disposició les instal·lacions i els serveis de la institució.

A *El Periódico de Catalunya*, per la cobertura. Gràcies a Rosa Massagué, padrina mediàtica de Racons Públics, i a Helena López per les seves gestions.

A Darko Kramer, un any més, entusiasme i ciència en els treballs de recerca.

A tots els membres dels jurats que han dedicat hores i esforç a entendre i avaluar els projectes presentats.

Beth Galí, Mamen Domingo, Josep Maria Coll, Javier Bustos, Pep Parcerisa, Josep Manel Clavillé, Adolf Creus, Xavier Camino, Manolo Franco Mesas, Josep Barjuan, Antoni Coll, Ivan Pomés, Carles Casamor, Manuel Brullet, Enrique Ferrer, Ferran Isern, Joan Rubert, Miquel Espinet, Maria Güell, Antoni Alfonso, Judit Massana, Àngela Molina, Arola Tous, Víctor Seguí, Enric Batlle, Xavier Villanueva, Antoni Ginesi, Heleni Munujos, Tat Boheví, Maria Lluïsa Aguado, Jordi Bellmunt, Sara Bartomeus, Marina Cervera, Bernad Martorell, Marta Gabas, Jordi Rogent, Ester Brosa, Jaume Carreras, Aurora López, Maria Goula, Josie Abascal, Albert Viaplana, Marta Bayona, Fabien Pelissier Ana Gallardo, Diego Jover i Leonor Guiñón Joel Vives, Fernando Casal, Estrella Ordóñez, Laura Sala, Antonio Da Silva, Daniel Modol, Enric Serra,

Jaume Graells, Darko Kramer, Mónica Vila, Chiara Elisenda, Albert Ferré, Luis Falcon, Ivan Bercedo, Jorge mestres, Mónica Vila, Anya Pluma, Pierre RaynaudJeroni Vilanueva, Xavier Pigrau, Ricart Nieves, Patricia LujanMarta Sogas, Oriol Clos, Albert Garcia Espuche, Isabel López Vilalta, Xavier Theros.

A l'Institut Municipal de Paisatge Urbà i Qualitat de Vida. Aquest any compleix vint anys la campanya Barcelona Posa't Guapa, que és només una part del magnífic treball d'un institut que fa tres dècades que entén la idea de la microcirurgia urbana. Gràcies a Ricard Barrera pel seu suport i a Manel Clavillés, director tècnic de l'IMPUIQV, per la seva presència constant en tots els jurats, als quals ha aportat criteris de qualitat decisius. Als alumnes i professors del Màster de Paisatge de la UPC, pel seu vot de qualitat.

Als alumnes i professors del Màster d'Espai Públic d'Elisava, pel seu vot de qualitat i Espais Expositius. Als alumnes i professors del Màster d'Interiorisme de la Universitat de Salamanca, pel seu vot de qualitat.

Als 1072 participants que han posat el seu coneixement, idees, creativitat i dedicació per explicar els seus projectes. Hauríeu estar tots representats en aquest llibre, però el paper i la crisi no ho permeten. Esperem completar aviat el web perquè us hi trobeu tots representats com mereixeu. Gràcies per participar.

Agradecimientos

A Beth Galí por acoger el proyecto en el FAD, un FAD abierto a la investigación, al exterior, a la ciudad y a los ciudadanos.

A Jeroni y Xavier Villanueva, que ya apoyaron la primera edición y que en esta segunda han participado económica, personal y profesionalmente con la misma entrega y convicción. Racons Públics es un proyecto que no existiría sin SAPIC.

A Oriol Clos y Maria Lluïsa Aguado por creer en el proyecto, dotarlo económico y técnicamente y hacerlo posible con su ayuda, institucional y personal, en todo momento.

A Mamen Domingo, el entusiasmo y el trabajo hechos mujer. Gracias por acompañarnos, por participar tan activamente en los jurados y ejercer de mediadora en algún momento más difícil.

A los distritos, a sus concejales, técnicos y gerentes, por crearse el proyecto y financiar los premios. Esperamos que los proyectos puedan evolucionar y realizarse con vuestra inteligente colaboración:

Eixample: Sra. Elisenda Capera, directora de Servicios Técnicos; Sr. Màxim López, gerente; **SANTS MONTJUÏC:** Sr. Jaume Graells, jefe del Dep. de Mantenimiento y Proyectos; Sr. Josep Sans, gerente; Sra. Lourdes Zorraquino, directora; Sr. Juan Carlos Parejo, secretario jurídico; Sra. Imma Moraleda, concejala; **LES CORTS:** Sr. Albert Bassas, director de Licencias y Espacio Público; Sra. Gemma Arau, gerente; **SARRIÀ-SANT GERVASI:** Sr. Albert Duran, gerente; Sra. Elena Ariza, directora de Licencias y Espacio Público; Sr. Xavier Poza; **GRÀCIA:** Sra. Josie Abascal, jefa del Dep. de Proyectos; Sra. Mari Carmen Fernández,

gerente; **HORTA-GUINARDÓ:** Sr. Pere Camps, director de Servicios Técnicos; Sr. Manolo Franco; Sra. Montse Filomeno, gerente; **NOU BARRIS:** Sra. Estrella Ordóñez, directora de Servicios Técnicos; **SANT ANDREU:** Sr. Antonio Alfonso, jefe del Dep. de Proyectos; Sra. Esther Santiago, jefa de Servicios Técnicos; Sr. Miquel Àngel Valdueza, gerente; **SANT MARTÍ:** Sr. Josep Manel Melo, jefe del Dep. de Proyectos, Sr. Xavier Martínez, administrador; Sr. Víctor Gimeno, gerente; **CIUTAT VELLA:** Sr. Xavier Valls, director general de Fomento de Ciutat Vella; Sr. Josep Maria Coll, director de Servicios Técnicos de Ciutat Vella.

A Jomi Murlans, gerente y alma del FAD, profesionalidad y rigor, repartiendo goles en primera división.

Al personal del FAD por su paciencia con nuestra manía de apurar las fechas, por facilitar y poner a nuestra disposición las instalaciones y los servicios de la institución.

A *El Periódico de Catalunya*, por la cobertura. Gracias a Rosa Massagué, madrina mediática de Racons Públics, y a Antonio Franco por acoger el proyecto desde su inicio. Gracias, Helena López, por tus gestiones

A Darko Kramer, un año más, entusiasmo y ciencia en los trabajos de investigación.

A todos los miembros de los jurados que han dedicado horas y esfuerzo a entender y evaluar los proyectos presentados.

Beth Gali, Mamen Domingo, Josep Maria Coll, Javier Bustos, Pep Parcerisa, Josep Manel Clavillés, Adolf Creus, Xavier Camino, Manolo Franco Mesas, Josep Barjuan, Antoni Coll, Ivan Pomés, Carles Casamor, Manuel Brullet, Enrique Ferrer, Ferran Isern, Joan Rubert, Miquel Espinet, Maria Güell, Antoni Alfonso, Judit Massana, Àngela Molina, Arola Tous, Víctor Seguí, Enric Batlle, Xavier Villanueva, Antoni Ginesi, Heleni Munujos, Tat Boheví, Maria Lluïsa Aguado, Jordi Bellmunt, Sara Bartomeus, Marina Cervera, Bernad Martorell, Marta Gabas, Jordi Rogent, Ester Brosa, Jaume Carreras, Aurora López, Maria Goula, Josie Abascal, Albert Viaplana, Marta Bayona, Fabien Pelissier Ana Gallardo, Diego Jover i Leonor Guiñón Joel Vives, Fernando Casal, Estrella Ordóñez, Laura Sala, Antonio Da Silva, Daniel Modol, Enric Serra, Jaume Graells, Darko Kramer, Mónica Vila, Chiara Elisenda, Albert Ferré, Luis Falcon, Ivan Bercedo, Jorge mestres, Mónica Vila, Anya Pluma, Pierre RaynaudJeroni Vilanueva, Xavier Pigrau, Ricart Nieves, Patricia LujanMarta Sogas, Oriol Clos, Albert Garcia Espuche, Isabel López Vilalta, Xavier Theros.

Al Instituto Municipal de Paisaje Urbano y Calidad de Vida. Este año cumple veinticinco años la campaña Barcelona Posa't Guapa, que es sólo una parte del magnífico trabajo de un instituto que entiende la idea de la microcirugía urbana desde hace tres décadas. Gracias a Ricard Barrera por su apoyo y a Manel Clavillés, director técnico del IMPUIQV, por su presencia constante en todos los jurados, a los que ha aportado criterios de calidad decisivos.

A los alumnos y profesores del Máster de Paisaje de la UPC, por su voto de calidad.

A los alumnos y profesores del Máster de Espacio Público de Elisava, por su voto de calidad y Espais Expositius.

A los alumnos y profesores del Máster de Interiorismo de la Universidad de Salamanca, por su voto de calidad.

A los 1072 participantes que han puesto su pensamiento, ideas, creatividad y dedicación para explicar sus proyectos. Deberíais estar todos representados en este libro, pero el papel y la crisis no lo permiten. Esperamos completar pronto la web para que os encontréis todos representados como merecéis. Gracias por participar.

Un projecte apadrinat per:

Foment de les Arts i del Disseny
Fomento de las Artes y del Diseño
Fostering Arts and Design

Amb el suport de:

Nota: L'edició 2009–2010 del concurs Raons Públics es va iniciar sota el mandat de la junta gestora del FAD, integrada aleshores per Beth Galí (presidenta), Daniel Cid (vicepresident), Rosa Llop (secretària), Margarita Ruiz (tresorera), Mamen Domingo, Ramon Úbeda i José Luis de Vicente (vocals).

Nota: La edició 2009–2010 del concurs Raons Públics se inicià bajo el mandato de la junta gestora del FAD, integrada por Beth Galí (presidenta), Daniel Cid (vicepresidente), Rosa Llop (secretaria), Margarita Ruiz (tesorera), Mamen Domingo, Ramon Úbeda y José Luis de Vicente (vocales).

© de l'edició/de la edición:
Sara Dauge i Alex Giménez. Barcelona 2010
© dels textos, els seus autors / de los textos, sus autores.
© dels projectes, els seus autors / de los proyectos, sus autores

ISBN: xxxxxxxxxx
Dipòsit legal / Depósito legal: xxxxxxxxxx

Foment de les Arts i del Disseny
Fomento de las Artes y del Diseño
Fostering Arts and Design

Amb el suport institucional de/Con el apoyo institucional de/With the institutional support of FAD

Promotors oficials/Promotores oficiales/Official promoters

Àngels del FAD/Ángeles del FAD/FAD Angels

Socis protectors del FAD/Socios protectores del FAD/Protector members

Un projecte de:
Un proyecto de:

Foment de les Arts i del Disseny
Fomento de las Artes y del Diseño
Fostering Arts and Design

Amb la col·laboració de:
Con la colaboración de:

Ajuntament
de Barcelona

 elPeriódico